T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

HZ. SÜLEYMAN KONULU MİNYATÜRLERDE KOMPOZİSYON DÜZENİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HİCRAN BAYCAN YILMAZ

DANIŞMANI
DOÇ. RUHİ KONAK

KASTAMONU 2020

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HZ. SÜLEYMAN KONULU MİNYATÜRLERDE KOMPOZİSYON DÜZENİ

Hicran BAYCAN YILMAZ

Danışmanı Doç. Ruhi KONAK
Jüri Üyesi Doç. Dr. Ömer ZAİMOĞLU
Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Mustafa Vuslat Noyan GÜVEN

KASTAMONU – 2020

TEZ ONAYI

Hicran BAYCAN YILMAZ tarafından hazırlanan **"Hz. Süleyman Konulu Minyatürlerde Kompozisyon Düzeni"** adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği / oy çokluğu** ile Kastamonu **Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü** Sanat ve Tasarım **Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Doç. Dr. Ömer ZAİMOĞLU Akdeniz Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi (Danışman)	Doç. Ruhi KONAK Kastamonu Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Mustafa Vuslat Noyan GÜVEN Kastamonu Üniversitesi	.....

10/01/2020

Enstitü Müdürü Doç. Dr. İbrahim YENEN .....

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

İmza

Hicran BAYCAN YILMAZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

HZ. SÜLEYMAN KONULU MİNYATÜRLERDE KOMPOZİSYON DÜZENİ

Hicran BAYCAN YILMAZ

Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı

Danışman: Doç. Ruhi KONAK

Genel olarak "küçük resim" anlamında kullanılan "minyatür" kelimesinin etimolojik manasını ve kaynaklarda geçen farklı tanımlarını incelediğimiz bu çalışmamızda minyatürün tarihsel değişimi ele alınarak, ait olduğu dönemlerdeki yaklaşımlar açıklanmaya çalışılmıştır. Literatür araştırması kısmında öncelikle minyatürün tanımı, dönemleri geniş pir perspektif ile ele alınmış ve ardından Hz. Süleyman'ın hayatına yer verilmiştir. Hz. Süleyman'ın yaşamında bilinen ve bütün kutsal metinlerde kabul edilen önemli kesitlere yer verilerek Hz. Süleyman konulu minyatürlerde kompozisyon düzeni incelenmiş ve ulaşılan eserlerin kompozisyon düzenleri değerlendirilmiştir. Minyatürler gerek yurtiçi gerekse yurtdışındaki kütüphanelerde olan yazma eserlerden, kitaplardan, makalelerden ve doktora tezlerinden alınarak, genel olarak Hz Süleyman'ın Yahudi ve İslam dinindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Hz. Süleyman'ın insanlara, hayvanlara ve cinlere hükmetmesi gibi konular, Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin yanı sıra tefsirler ve Tevrat'taki bilgilerden de faydalanılarak hazırlanmış olup kompozisyon düzeni bakımından aynı olan çalışmaların biçim, üslup, renk vb. açıdan farklılıkları tezin ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Minyatür Sanatı, Minyatürün sanatının tarihi ve dönemleri, Hz. Süleyman, Kompozisyon düzeni

Yıl 2020, 72 sayfa

ABSTRACT

Master Thesis

COMPOSITION LAYOUT IN MINIATURES WITH THE THEME OF PROPHET SOLOMON

Hicran BAYCAN YILMAZ

Kastamonu University
Social Sciences Institute
Art Majors of Art and Design
Advisor: Assist Prof. Dr. Ruhi KONAK

In this study, in which we examine the etymological meaning of the word “miniature”, which is generally used in the meaning of “small picture”, and the different definitions mentioned in the sources, the historical change of the miniature is discussed and the approaches in the periods it belongs to are explained. In the literature research section, firstly, the definition of miniature and its periods are handled with a wide perspective and then Hz. The life of Solomon was included. Hz. The important sections that are known in the life of Solomon and accepted in all scriptures include Hz. In the miniatures with the theme of Solomon, the composition of the composition was examined and the composition of the works were evaluated. Miniatures were taken from the manuscripts, books, articles and doctoral theses in the libraries both at home and abroad, and the place and importance of Hz. Hz. Subjects such as Solomon's rule over people, animals and jinn were prepared by making use of the information in Tafsirs and the Torah as well as the verses in the Quran, and the form, style, color etc. differences in terms of detail are discussed in the relevant sections of the thesis.

Key Words: Miniature Art, history and periods of miniature art, Prophet Solomon, Composition layout

Year 2020, 72 pages

ÖNSÖZ

Tezimi hazırlarken bana her türlü desteğiyle uygun çalışma ortamı hazırlayan değerli danışmanım Doç. Ruhi KONAK hocama ve maddi ve manevi desteğiyle her an yanımda olup bana güç veren sevgili eşime, aileme teşekkürü ve minneti borç bilirim.

Hicran BAYCAN YILMAZ

Kastamonu Ocak 2020

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iv**

ABSTRACT ..... **v**

ÖNSÖZ ..... **vi**

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

KISALTMALAR ..... **ix**

RESİM DİZİNİ ..... **x**

1. GİRİŞ **1**

1.1. Kuramsal Çerçeve 9
1.2. Amaç 11
1.3. Önem 11
1.4. Sınırlılıklar 11

2. YÖNTEM **12**

3. HZ. SÜLEYMANIN KUTSAL METİNLERDEKİ YERİ **14**

3.1. Yahudilik Dininde Hz. Süleyman'ın Yeri 14
3.2. İslam Dininde Hz. Süleyman'ın Yeri 15
3.3. Tefsir Kitaplarında Hz. Süleyman'ın Yeri 15
3.4. Mitolojide Hz. Süleyman'ın Yeri 16

4. HZ. SÜLEYMAN KONULU MİNYATÜRLERDE KOMPOZİSYON DÜZENİ **17**

4.1. Hz. Süleyman ile Belkıs'ı Tasvir Eden XVI. Yüzyıla Minyatürler 17
4.2. Hz. Süleyman ve Belkıs Konulu Minyatür 19
4.3. Hz. Davud Hz. Süleyman Konulu Minyatür 22
4.4. Hz. Davut ve İki Melek ile Hz. Süleyman Konulu Minyatür 24
4.5. Hz. Süleyman'ın Sarayı ve Çevresi Konulu Minyatürler 26
4.6. Aynı Tahtta Oturan Kraliçe Belkıs ve Hz. Süleyman Konulu Minyatür 30
4.7. Hz. Süleyman'ın Yüzüğünün Hikayesi Konulu Minyatür 32
4.8. Hz. Süleyman ile Seba Melikesi Belkıs ve Çevresi Konulu Minyatür 33
4.9. Hz. Süleyman'ın Cinlerle Diyalogu Konulu Minyatür 35
4.10. Hz. Süleyman ve Meclisi Konulu Minyatür 37
4.11. Hz. Süleyman ve Belkıs Konulu Minyatür 38
4.12. Hüdhüd'ün Belkıs'ın Huzuruna Çıkması Konulu Minyatür 39
4.13. Hz. Süleyman'a Âb-ı Hayat'ın Getirilmesi Konulu Minyatür 41

4.14. Süleyman Tapınak İnşa Ettirmesi Konulu Minyatür 42
4.15. Süleyman'ın Asasına Dayanmış Cansız Bedeni Konulu Minyatür 43
4.16. Süleyman ve Mahkemesi Konulu Minyatür 44
4.17. Süleyman ve Seba Kraliçesi Konulu Minyatür 46
4.18. Sekizgen bir tahtta oturan Süleyman Konulu Minyatür 47
4.19. Süleyman ve Belkıs Konulu Minyatür 48
4.20. Kral Süleyman Konulu Minyatür 50
4.21. Kraliçe Seba Konulu Minyatür 52
4.22. Kral Süleyman Konulu Minyatür 53
4.23. Süleyman ve Meclisi Konulu Minyatür 54
4.24. Süleyman ve Belkıs Konulu Minyatür 56
4.25. Süleyman ve Seba Kraliçesi Belkıs Konulu Minyatür 57
4.26. Kral Süleyman ve İbibik Konulu Minyatür 59
4.27. Kral Süleyman'ın İblisler Tarafından Taşınan Tahta Oturması Konulu Minyatür 61
4.28. Kral Süleyman ve Şeytanları Konulu Minyatür 62
4.29. Kral Süleyman ve Onun Mahkemeleri Konulu Minyatür 64

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 66

KAYNAKLAR 68

ÖZGEÇMİŞ 72

KISALTMALAR

a.s.	Aleyhiselam
BL-L	British Library – Londra
CBL	Chestery Beaty Library
İSK	İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi
s.	Sayfa
S.	Sûre
TSM K.	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
TSM H.	Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Odası
TSM R.	Topkapı Sarayı Müzesi Revan
vb.	Ve benzeri
yy.	Yüzyıl

RESİM DİZİNİ

Resim 1. Hz. Süleyman ile Belkıs'ı tasvir eden XVI. yüzyıla ait iki minyatür (British Library – Londra) 19
Resim 2. Hz. Süleyman ve Belkıs, Mantıku't-Tayr, 1515, TSMK, E. H (Mahir, 2005). 22
Resim 3. Hz. Davud (köşktte oturan) ve Hz. Süleyman (yeşil elbiseli), iki melek, çeşitli kuşlar ve uçan iki simurg (Zübdetü't –Tevarih, TSM H. 1321) 24
Resim 4. (Zubdetut tevarih CBL 414) üst bolumde Hz. Davut ve iki melek alt bölümde Hz. Süleyman 26
Resim 5. Hz. Süleyman'ın sarayı ve çevresi (cinler, yaratıklar, hayvanlar, askerler) Solda: Saba Kraliçesi Belkıs, sağda: Hz. Süleyman (Süleymanname, CBL 406) 30
Resim 6. Aynı tahtta oturan Kraliçe Belkıs ve Hz. Süleyman. Albüm, TSM H. 2148 32
Resim 7. Hz. Süleyman'ın-yüzüğünün Hikâyesi (URL-1) 33
Resim 8. Hz. Süleyman ile Seba Melikesi Belkıs ve Çevresi (*Falname,* TSM H. 1703). ... 35
Resim 9. Hz. Süleyman Cinlerle (Acaibül-Mahlıkat, BL Or.13935) 36
Resim 10. Hz. Süleyman ve Meclisi (http-2) 38
Resim 11. Hz. Süleyman Belkıs tahta otururken, SK, H.980, vr. 113a 39
Resim 12. Hüdhüd Belkıs'ın Huzurunda, SK, H 980, vr. 117a 40
Resim 13. Hayvanlar ve yaratıklarla çevrili Hz. Süleyman'a yaşam suyunun 42
Resim 14. Süleyman tapınağı inşa ettiriyor, Nişaburi Kısas-ı Enbiyâ, 1579-80 TSMK R 1536 43
Resim 15. Süleyman'ın asasına dayanmış cansız bedeni, Nişaburi, Kısas-ı Enbiya, 1575-1576, TSMK, H. 1227 y. 147 b. 44
Resim 16. Süleyman ve Mahkemesi Kısas'ı-Enbiya, Diez A fol. 3, 167v 45
Resim 17.Süleyman ve Seba Kraliçesi Belkıs New York Halk Kütüphanesi, Kısas'ı-Enbiya, fol. 137 47
Resim 18. Sekizgen bir tahtta oturan Süleyman (Süleyman), bir mimarla Kudüs'teki Yükseliş Kayası üzerinde bir tapınak olan Bayt al-Mukaddas'ın ilahi komuta edilen binasını tartışıyor. New York Halk Kütüphanesi, SpencerColl. Pers. Kısas'ı-Enbiya, 127V 48
Resim 19. Süleyman ve Belkıs Kısas'ı-Enbiya (c. 1595. Fol. 132v. Fransa, Paris Ulusal Kütüphanesi) 50
Resim 20. Kral Süleyman Divan'ı-Hafız Walters Art MuseumMs. W.631. fol.2b. 51
Resim 21. Kraliçe Seba (Belkıs) Divan'ı-Hafız (Walters Art MuseumMs. W.631. fol.3A.) 52
Resim 22. Şehname Firdevsi (Krallar Kitabı) Freer Gallery of Art and Arthur M. Sackler Gallery d.1020. 54
Resim 23. Rawdat al Safa, Süleyman'ın insanlar, cinler, hayvanlar, vahşi hayvanlar, kuşlar, sürüngenler ve böcekler için bir günlük yemek sağlaması (Henri Vever koleksiyonu.d1498.) 55
Resim 24. Falname: Süleyman ve Belkıs, Londra, Khalili Coll. folio 21b. 57
Resim 25. Kısas'ı-Enbiya, Süleyman ve Seba Kraliçesi Belkıs. TSK. H. 1225 59
Resim 26. Şirazi Divanı Kral Süleyman ve ibibik, Walters Sanat Müzesi, W.636, fol. 84a. 60
Resim 27. Kral Süleyman, iblisler tarafından taşınan tahtına oturmuş, Walters Sanat Müzesi W.636, fol. 125a. 62

Resim 28. Şirazi Divanı Yakup ve Yusuf'tan önce şiirler (divan), Kral Süleyman ve şeytanları, Walters Sanat Müzesi W.636, fol. 192a 63
Resim 29. Şirazi Divanı Kral Süleyman ve onun mahkemeleri, Walters Sanat Müzesi W.636, fol. 43a..... 65

1. GİRİŞ

Yayınlarda yer aldığı şekli ile,

> "Minyatür sözcüğü, Latince miniare'den (kırmızıyla boyama) kaynaklanan İtalyanca miniatura'dan Fransızcaya, oradan da Türkçeye girmiştir. Osmanlıcada minyatüre "nakış", ustasına da "nakkaş" denir. Minyatür, geniş anlamıyla el yazmalarına metni aydınlatmak amacıyla yerleştirilen açıklayıcı resimlerdir. Batı'da kökeni Antik Çağ'a, Doğudaysa İslam öncesi dönemlere kadar inen el yazması ressamlığı Orta Çağ boyunca yaygın bir sanat dalı olmuştur. İslam dünyasında hat sanatıyla birlikte gelişen bu sanat, 13. yüzyıldan 19. yüzyıla değin egemen resim türü haline gelmiştir. Batıdaysa kitap bezeme sanatında, baş harfleri vurgulamak için kullanılan kırmızı boyadan (minium) dolayı el yazmalarında bulunan resimlere bu ad verilmiştir. Ancak terim etimolojik açıdan yanlış olarak Latince minus (küçük) sözcüğüne temellendirilip özellikle 16.-19. yüzyılda küçük boyutlu portreler, manzaralar ve figürlü sahneler için de kullanılmıştır" (Renda, 1997, s.1262).

> "Ortaçağ Avrupası'nda hazırlanan el yazmalarının bölüm başlarında metnin ilk harfinin etrafına kızıl-turuncu minium ile (sülüğen, sülyen, kırmızı kurşun tozu) yapılan miniatura adlı tezhipten gelmekte ve "sülüğenle boyanmış" anlamını taşımaktadır; ancak zamanla minor (küçük) kelimesinin etkisinde kalarak "küçük (resim)" anlamını da kazanmıştır" (Mahir, 2005, s. 118).

Ancak Konak'a göre yapılan tanımlar kendi içinde tutarsızlık ve yanlışlıkları barındırmaktadır:

> "Minyatür kelimesinin Osmanlıcada nakış kelimesi ile karşılandığını dile getiren yayınlara bakıldığında, minyatür kelimesi ile sadece kitap sanatları kapsamına giren resimlerin kastedildiği anlaşılmaktadır. Oysa nakış kelimesi kapsamında hurde nakış, nakış resim, meclis, şebih, suver, tasvir, resim, nigar, tarrahi, kalemi siyah, vb. isimlerle anılan eserler sadece kitap sanatları ile ilişkili değildir. Kitabın dışında ve farklı malzemelere uygulanmış birçok örneği mevcuttur. Diğer taraftan Türk -İslam toplumunun resim sanatını temsil eden bu resimler (nakış/minyatür), sadece kitap resmi olmadığı gibi kitapta yer almasından dolayı özellik kazanmış da değildir. Türk ve İslam dünyasında farklı dönemlerde üretilmiş resim örnekleri incelendiğinde bu resim türünün kağıt, maden, ahşap, kemik, farklı duvar yüzeyleri, dokuma, çini, deri, vd. malzemelerin üzerine de uygulandığı görülmektedir" (Konak, 2018, s. 371).

Yukarıda ele alınan tartışma doğrultusunda, anlaşılacağı üzere yayınlarda minyatür olarak adlandırılan resimler, geleneksel Türk ve İslam resim sanatının isimlendirilmesi için kullanılmıştır. Dolayısıyla minyatürü, Konak'ın belirttiği üzere, "Geleneksel Türk resim sanatı" veya "Geleneksel Türk İslam resim sanatı" olarak tanımlamak mümkündür (Konak, 2015, 229).

Türk minyatür sanatının çıkış noktası olarak kabul gören Uygurlar döneminin kendinden sonra devam eden çeşitli devletlere ve bu sanatın icra edildiği farklı dönemlere etki ettiğinden söz edilir. Bu bağlamda Çoruhlu'nun ifadelerine göre; Uygur sanatı "İslamiyet'ten sonraki Türk sanatına büyük etkilerde bulunmuştur" (Çoruhlu, 2007, s. 229). Benzer bir ifadede ise;"UygurTürkleri'nin, Hoço merkezleri olmak üzere Turfan bölgesinde meydana getirdikleri en eski minyatürler, daha sonraki Türk minyatür sanatının kaynakları olmuştur" (Aslanapa, 1993, s. 195). Buna göre Uygurların baş yerleşim kenti olan Hoço'da ortaya çıkarılan ve 1923 yılında yayınlanan Maniheizme ilişkin Uygur minyatürlerinin önemli bir yeri vardır. Söz konusu minyatürler Selçuklu minyatürlerinin öncüleri arasında sayılmış ve Selçuklu minyatürlerine kaynaklık etmiştir (URL-1).

Uygurlar, VIII. yüzyılda kitap ve minyatür sanatları açısından çok önemli eserler ortaya koymuşlar ve bu alanda çağdaşlarının önüne geçmişlerdir. Yapılan araştırmalarda elde edilen verilere göre Bezeklik ve Sorçuk adı verilen duvar resimleri ile birlikte ortaya konulan minyatürler, IX. yüzyılda ortaya konulan Çin resimlerinden ve minyatürlerinden farklı özelliklere sahip olmaları bakımından dikkat çekmektedirler. Uygurlara bağlı bazı sanatçılar halife Me'mun döneminde Bağdat'a gelmişlerdir. Burada çok iyi karşılanmış olan sanatçılar, ortaya koydukları minyatür eserlerle bölgede yeni bir minyatür akımının başlamasına öncülük etmişlerdir. Mu'tasım döneminde Samara kentinde yer alan ham keramik kaplar üzerindeki tasvirler, günümüze kadar korunmuş ve orijinalliğinden bir şey kaybetmemiştir. Daha sonraki dönemlerde de Gazneliler'e ait tarihi yapılara bakıldığında çokça Uygur minyatür sanatının örneklerine rastlanmaktadır. Buna göre Gazneliler döneminde de Uygurlu minyatür sanatçılarının devlet tarafından korundukları ve desteklendikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Bu dönemde Uygurlu sanatçılar tarafından ortaya konulan birçok eserin kaybolduğu ya da tahrif edildiği bilinmektedir. Bunun yanı sıra Uygur minyatür sanatının XV. yüzyıl sonlarına kadar devam ettiği ifade edilmektedir (Aslanapa, 1989 s.364).

Uygurlardan sonra Türk minyatür sanatı örneklerinin görüldüğü erken tarihli örnekler Selçuklu Dönemine aittir. Selçuklular geniş coğrafyaya yayılan geniş bir imparatorluktur. Geniş coğrafyaya yayılması beslendiği kaynakları çoğaltmıştır. Bu kaynaklardan en önemlisinin yukarıda da ifade edildiği gibi Uygur sanatı olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalarda Uygur minyatürlerinin etkisinde gelişen Selçuklu minyatür sanatına ait birçok eserin günümüze geldiğine rastlanmaktadır.

Selçuklu Türklerinin İran, Mezopotamya, Suriye ve Anadolu topraklarına yayılması ile birlikte ilk Türk-İslam minyatürünün üslubunun da doğmaya başladığı görülmektedir. Günümüzde varlığını koruyan en eski örneklerden birkaçı; Dioskorides'e ait şifalı bitkiler hakkında yazılan *Kitabü'l Haşa'iş eseri* ve Galen'e ait zehirlenmeler konusunda yazılan *Kitabü't Tiryak* isimli eserlerdir. Antik döneme ait el yazmalarının kopyalandığı söz konusu eserlerde Bizans İmparatorluğu'nun sanat akımının etkilerine de rastlanmaktadır (URL-2).

Selçuklu Dönemi minyatürlü yazmaları büyük olasılıkla önceki dönemlerin İslam tarihi ve sanatı açısından bir oluşum devri olmuştur. Bağdat'dan Anadolu içlerine uzanmakta olan geniş alanda minyatür sanatı korunmuş ve bu bölge minyatür sanatının merkezi haline gelmiştir. Minyatürlerden bazıları Abbasi dönemindeki antik kaynaklar içerisinde derlenmiş ya da doğrudan Arapça diline çevrilmiş bilimsel içerikli eserlerdir. Ayrıca mesnevi ve hikâyeler gibi edebi nitelik taşıyan eserlerin de minyatür sanatı ile desteklendiği görülmektedir (Yetkin, 1954: 191-194).

Uygurların sanat birikimden yararlanıp başarılı minyatür çalışmalarının yapıldığı başka bir dönemi ise İlhanlılar dönemi olarak ele alıp sürdürmek mümkündür. İlhanlılar döneminde; "İran'da minyatür sanatı XIII. ve XIV. yüzyıllarda İlhanlılar zamanında onların saraylarında çalışan Uygurlu Türk nakkaşların getirdikleri Orta Asya Türk resminin tesiriyle başlamıştır." (Binark, 1973, s. 40).

İlhanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü İran topraklarında hazırlanmış olan yazma eserler, Uzakdoğu ve bilhassa Çin'de kullanılan minyatür sanatının özellikleri kullanılarak düzenlenmeye başlanmıştır. Meraga kentinde yazılmış olan İbn-i Buhtişu'ya ait "*Menafi'ul-hayevan"*adlı eser ve Biruni'ye ait "El-Aşarül-bakiye" isimli eserlerde söz konusu dönemin izlerine rastlanmaktadır. Hemedani'ye ait

"*Camiut Tevarih"* isimli eserde düz zeminin üzerine çerçevelenmiş minyatürlere rastlanmış ve bu minyatürlerde Uzakdoğu'ya ait üslup takip edilmiştir (URL-3).

İlhanlılar döneminden sonra Celayirliler, İncululer ve Muzafferiler Dönemi minyatür sanatı bazı kaynaklarda şöyle geçer:

Celayir döneminde Klasik İslamiyet Minyatürü biçimlenmiş, dekoratif ve yüzeysel bir minyatür üslubu izlenmiştir. Ahmed Celayir Han döneminde Bağdat genelinde Cüneyd Nakkaş'ın oluşturup geliştirdiği bu üslup, daha sonra zamanla geliştirilerek sürdürülmüştür. Manzaralar ile insanlara ait figürlerin küçük tutulmasına ve doğaya ait ayrıntıların güzel çiçek kümeleri ile resmedilmesine önem verilmiştir. Söz konusu üslubun takipçileri arasında en ünlü sanatçı ise "*Hamse"* isimli eserin sahibi olan Hacu-yi Kirmani'dir (British Museum, Add., nr. 11.813 (URL-4).

İlhanlılar'dan sonra Şiraz civarına hükmeden İncûlular'da hazırlanan eserlerde ise minyatürler, canlı fonlara sahip ve duvar resimlerine benzer bir nitelik taşımaktadır. Hicri 731 (1330-31) yılında hazırlanan ve günümüzde bilinen en ünlü eserler arasındaki "Firdevsî-i Tûsi Şehnamesi" isimli eserde minyatürlere bolca yer verilmiş ve bu minyatürlerde İncûlular'a ait üslup takip edilmiştir. İncûlular'dan sonra Şiraz civarında hâkimiyeti ele geçiren Muzafferiler dönemine bakıldığında ise resimlerle hazırlanmış eserlerde yer alan minyatürler, sayfa içerisinde daha küçük alanlar kaplamaya başlamıştır. Böylelikle insan figürleri de küçülmüş, minyatür sanatındaki zariflik ve ayrıntı arama anlayışı güçlenmiştir. Söz konusu anlayışın güçlenmesi sonucunda bu dönemdeki minyatürlerde daha ince işçiliğin çıkarıldığı görülmektedir (Mahir, 2005: 119).

XV. yüzyılda ve XVI. yüzyılın başlarında esasen Türk olan Safevi Devleti'nin sarayında minyatür sanatı gelişmeye başlamıştır. Rıza Abbasi'nin öncülüğündeki minyatür sanatçıları, söz konusu dönemde Batı'daki minyatür sanat eserlerinden etkilenmişler ve ince bir natüralizm ile birlikte yeni bir üslubun oluşmasına katkı sağlamışlardır. Ortaçağ dönemine bakıldığında minyatürlerin milli konular üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Söz konusu dönemde gerçek hayatın eserlere pek fazla yansımadığı görülür. Kompozisyonlarda sayılan bazı sahnelerin tertibine ve bu tertip içerisine değişik figürlerin yerleştirilmesine özen gösterilmiştir (Aslanapa, 1989 s. 366).

Abdussamed gibi sanatçılar, fırçalarına aldıkları eserlerde büyük boyutlara sahip minyatürleri ve canlı kompozisyonları kullanmışlardır. Bu sanatçılar Timur üslubu ile Tebriz üslubunu harmanlamış ve ortaya gösterişli eserler çıkarmaya gayret göstermişlerdir. Aynı sanatçılar, 1539-1543 yılları arası ortaya konan "Nizami *Hamse"* isimli eserdeki ilkelere dikkat etmişler ve hazırladıkları minyatürlerde söz konusu eserdeki ilkelerin uygulanmasına özen göstermişlerdir. Şia inancında var olan on iki imam anlayışından hareketle ortaya konulan Tac-ı Haydari giymiş figürler, Safevilerin minyatür eserlerinde geniş yer tutmaktadır (URL-5).

Karakoyunlu ve Akkoyunlu dönemi araştırmalarına baktığımız zaman her iki dönem neredeyse tüm kaynaklarda beraber ele alınmıştır. Bu kaynaklardan Türk İslam ansiklopedisinde konu şöyle geçmektedir: XIV ve XV. yüzyıllar içerisinde Anadolu'nun doğusu ile Azerbaycan, Irak ve İran'da hüküm sürmüş olan Karakoyunlu ve Akkoyunlu Devletleri, Türkmen üslubu olarak adlandırılan yeni bir minyatür tarzı meydana getirmişlerdir. Karakoyunluların figürlerinde iri başlılık ve tıknazlık hâkimdir. Doğa, sade bitkiler ve çoğu kez kayalık bir ufuk hattını içerisinde barındıran basit bir manzara biçiminde resmedilmektedir. Söz konusu minyatürlerde açık renklerin kullanıldığı görülmektedir. Bu döneme ait günümüze ulaşmış olan minyatürler, Pir Budak himayesinde sanatlarını icra etmişler ve bazıları 1454'ten sonra Şiraz civarında, bazıları da 1462'den sonra Bağdat civarında çeşitli eserler ortaya koymuşlardır. Bunlara Nizami'nin Hamse eserinde çeşitli nüshalar halinde yer verilmiştir (Berlin staatsbibliothek, nr.Diez a.Fol 7; TSMK, Hazine, nr. 753, 761, 773, 779'dan bazı minyatürler). Feridüddin Attar'a ait Mantıku't-Tayr isimli eserde de bu döneme ait minyatür örnekleri kendisini göstermektedir. Bunun yanı sıra Assar-ı Tebrizi'ye ait Mihr-ü Müşteri adlı eserde, Cemali'ye ait Hamse'de, çeşitli şiir antolojilerinde (TSMK, Revan Köşkü, nr. 1476), Dihlevi'ye ait Divan'da (TSMK, Revan Köşkü, nr. 1021), Kirmani'ye ait Hamse'de ve Firdevsi'ye ait Şahname isimli eserde bu dönemin minyatür anlayışının izleri bulunmaktadır. Hâlihazırdaki Akkoyunlular'a ait minyatürler ise Sultan Halil ve kardeşi Sultan Yakup himayesindeki sanatçılar tarafından ortaya konulmuştur. Sultan Halil, Şiraz valiliği yaptığı dönemde sanatçıları bu konuda desteklemiş ve ortaya koydukları eserlere teveccüh göstermiştir. Karakoyunlu Sultanı Pir Budak tarafından ısmarlanmış ancak yarım kalmış olan Nizami'ye ait Hamse'de Akkoyunlu minyatür anlayışı dikkat

çekmektedir. (TSMK Hazine, nr. 761). Aynı dönemde sultani karakterli ve gösterişli bir üslup olarak dikkat çeken Karakoyunlu üslubunun dışında Akkoyunlu hâkimiyetinde Şiraz civarında daha sade bir üslûbun takip edildiği görülmüştür (Mahir, 2005 s.120).

Timurlular döneminin minyatür sanatında önemli bir yere sahip oldukları ve bu sanatı ileriye taşıyıp bu alanda başarılı örnekler verdikleri söylenebilir. Bu bağlamda;İslamiyet'te minyatür sanatına ilişkin en önemli örnekler, Timurlular döneminde ortaya konulmuştur. Söz konusu dönemden günümüze ulaşan minyatür eserlere bakıldığında, ortaya konulan eserlerin çoğunun Timur'un oğlu Şahruh ve torunlarının hamiliğinde hazırlandığı görülmektedir. Söz konusu eserler, kendi dönemlerinin minyatür anlayışına ışık tutmakta olan eserler olarak dikkat çekmektedir (URL-6).

Timur döneminde önemli sanat merkezlerinin olduğu ifade edilir. Bunlardan Semerkant şehri, Timur'un hükümdarlığında gelişmiş ve önemli bir sanat merkezi haline gelmiştir. Ancak daha sonraki dönemlerde Semerkant önemini yitirmiş ve sanat alanındaki faaliyetler Herat şehrinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Timur'un torunları minyatür sanatçılarını himaye etmiş ve onlara değer vermişlerdir. İskender sultan bu sanat koruyucularının ilkidir. Onu, oğlu Uluğ Bey izlemiş ve 1414'te İbrahim Sultan tahta çıkmıştır. Bu sultanın kardeşi olan ve genç yaşta, 1433 yılında ölen Baysungur hepsinden daha büyük bir çabayla Herat resim okulunu geliştirmiştir**.** (Tansuğ, 2006, s. 138).

Hicri 905 (1500) senesinde Şeybani Han tarafından ele geçirilmiş olan Buhara'da ilk Özbek tasvirlerine kaba ve basit bir üslubun hâkim olduğu görülmektedir. Şadi'ye ait *Fetihname* isimli eser, Hatifi'ye ait Şirin-ü Hüsrev isimli eser ve Muhammed Salih'e ait Şeybanname isimli eser bu döneme aittir. Hicri 913 (1507) yılında Herat şehrinin fethedilmesinin ardından Herat'ın üslubuna geniş bir şekilde yer verilmiş ve tasvirlerde Bihzad etkisini arttırmıştır. Ubeydullah Han devrinden günümüze, Buhara kentinde Hicri 923 (1523) yılında tamamlanmış olan Asar'ı Tebrizi'ye ait Mihr-ü Müşteri isimli eserin minyatürlerinin yanı sıra Mahmut Müzehhip isimli minyatür sanatçısının kaleme aldığı Nizami-i Gencevi'nin Mahzenü'l-esrar adlı eseri dikkat çekmektedir. Sa'di-i Şirazi tarafından kaleme alınan Bostan ve Abdurrahman-ı Cami

tarafından kaleme alınan Baharistan isimli eserlerde de Özbek minyatür sanatının etkilerine rastlanmaktadır (İslam Ansiklopedisi s.121).

Babür döneminde; ‘’ilk eserlerde Tebriz ve Herat okulunun etkisi görülen Hindistan’da resim sanatı, Babür’ün (1483-1530) kurduğu Babür (Hind) İmparatorluğu döneminde gelişmiştir (Özkeçeci**,** 2014, s. 224). Bir başka kaynakta; İlk zamanlarda Tebriz’den gelen ustalar, minyatür eserlere kendi tarzlarını yansıtmışlardır. Ancak zamanla minyatür sanatına dâhil olan yerel ustalar, kendilerine has bir üslubun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Cihangir döneminde portrelerin yapımı yaygınlaşmış (URL-7).

Osmanlı minyatürünün gelişim evreleri diye bazı kaynaklarda başlıklara rastlamaktayız. Bu başlıklardan bazıları kaynaklarda şöyle geçmektedir: Osmanlı Minyatüründe Erken Dönem, Yükseliş Dönemi, Klasik Dönem ve Batılılaşma Dönemi diye yer almaktadır. Bu konuyu Tansuğ şöyle ele almıştır: Selçuklulardan sonra, Anadolu beylikleri döneminde minyatür sanatına ilişkin pek fazla esere rastlanmamıştır. Bu durumun sosyolojik ve siyasi nedenlerden kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Zira Selçuklu sonrası Anadolu Beylikleri dönemi, karmaşık ve siyasi çalkantılarla dolu bir süreç olarak görülmektedir. Bu dönemde her beylik kendi geleceklerini garantiye almak için komşu beyliklerden toprak kazanma çabasına girmiş ve bu durum da o dönemin sanatına yansımıştır. Bu açıdan 14. yüzyıl, Türk sanatı ve minyatürü için karanlık bir çağ olarak görülmektedir. 15. yüzyılın başlarında siyasi ortamın değişmesi neticesinde minyatür sanatı ve diğer sanat alanları daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Latifi tarafından kaleme alınan şiir eserlerinde Bursalı ressam Hüsamzade Sunullah’a ait resimlere de yer verilmiştir (Tansuğ 1999 s. 148).

Osmanlı erken dönem minyatür sanatı Banu Mahir’in kitabında şöyle yer almaktadır: Osmanlı minyatür sanatından günümüze kalan ilk örnekler, II. Murat’ın şehzade olduğu dönemde Amasya’da ve Fatih Sultan Mehmet’in saltanat sürdüğü yıllarda Edirne’de ortaya konulmuştur. Üslup değerlendirmelerinin neticesinde erken dönemde Osmanlı minyatürü, 1455-1480 yılları arasında Edirne’de hazırlanmış olan küçük yazma eserler ile biçimlenmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında Timurluların ve Türkmen minyatür geleneklerinin Osmanlı kültürüne yansıması, önemli yer tutmaktadır (Mahir, 2004 s.41,43).

Bu dönem bazı kaynaklarda klasik dönem bazı kaynaklarda ise yükseliş dönemi diye geçmektedir. Tansuğ kitabında bu dönemi şöyle ele almaktadır: Fatih'ten sonra Beyazıt II (Veli Beyazıt) (1481-1512) döneminde, Osmanlı'da minyatür sanatı bakımından klasik eğilimlerin önem kazanmaya başladığı görülmektedir. Söz konusu dönemde minyatür sanatında ortaya konulan yenilikler açısından, Fatih Sultan Mehmet tarafından Batı'daki minyatür sanatına karşı girişilen rekabetin önemli bir yeri bulunmaktadır. Söylentilere göre Fatih Sultan Mehmet döneminde saraydaki batılı ressamların Beyazıt Döneminden kaldıkları ifade edilmektedir. Bu sanatçıların ortaya koyduğu eserler, sarayda geniş yer kaplamış ve bu durum Fatih Sultan Mehmet tarafından hoş karşılanmamıştır. Bu resimlerin tahrip edilmiş olduğu bile düşünülebilir. Batı kültürüyle ilişkiler yönünden bu olayların yerinilecek bir yanı yoktur. Fatih devrindeki resim eğilimlerinin kısa bir süre sonra İslami minyatür alanına kayması çok defa yanlış yorumlanmış ve bunun çok eskiden başlayan bir batılılaşma eğiliminin budanması olduğu ileri sürülmüştür (Tansuğ, 1989: 150-151). Sultan II. Bayezid zamanında Bursalı Şerafeddin tarafından yazılan iki sayfalık başlık minyatürlü Süleymanname adlı eser, Klasik Dönem Osmanlı minyatürü açısından önemli yer tutmaktadır (Aslanapa, 1989 s. 372).

Fatih dönemi, II. Bayezid Dönemi, II. Selim Dönemi ve Kanuni Sultan Süleyman Dönemi Klasik ve Yükseliş dönemi olarak kaynaklarda görülmektedir. Birçok konuda minyatürlü eserler yazıldığı karşımıza çıkmaktadır.

Bu dönem Batılılaşma veya Yenileşme diye kaynaklarda başlıklandırılmıştır. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nin uluslararası alanda güç kaybetmesi, Batı ülkelerini siyaset, askeri ve teknik alanlarda öne çıkarmıştır. XVII. ve XVIII. yüzyıllarda yaşanmış olan siyasi olaylar sonucunda Osmanlı Devleti, Avrupalı devletler ile ticaret antlaşmaları yapmak zorunda kalmıştır. Bu dönemde batı politikaları, Osmanlı Devleti açısından bağlayıcı niteliğe sahip olmuştur. Fransızların ticaretteki aktif rolü, Osmanlı Devleti'nin sosyal ve siyasi hayatına doğrudan etkide bulunmuştur. Batılılaşma hareketlerinin ortaya çıktığı "Lale Devri" süresince

minyatür sanatı üzerinde batı etkisi ve bilhassa Fransız minyatür sanatı etkili olmuştur (Mahir,2004 s. 76-77).

1.1. Kuramsal Çerçeve

And, M., (2008), ***Minyatürlerle Osmanlı- İslam Mitologyası*****. İstanbul: Yapı kredi yayınları:** Kaynağın; konusu din olan kitaplar için hazırlanan minyatürler ele alınarak hazırlandığı söylenebilir. And'ın ''Mitologya'' kavramına genişçe ele alarak oluşturduğu söylenebilir. Bu nedenle Hz. Süleyman ile ilgili konu ve minyatürlere kapsamlı bir şekilde yer verilmiştir.

And, M., (2017), ***Osmanlı Tasvir Sanatları 1: Minyatür.*** **İstanbul: YKY:** Kaynakta Osmanlılarda minyatür sanatını, dönem ve konusu bakımından ele almıştır. Dini konulu minyatürler arasında Hz. Süleyman ile ilgili minyatürlere de yer verilmiştir.

Aslanapa, O., (1989), ***Türk Sanatı*****, İstanbul: Remzi Kitabevi :** Kaynakta Türk Sanatını geçmişten günümüze ortaya çıkışlarını ve izlediği aşamaları ele almaktadır.

Barutçu, Z., (2002), ***Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim'deki Ortak Ayetler,*** **İstanbul: Üs yayıncılık:** Kaynakta kutsal kitaplardaki ortak ve benzer ayetleri karşılaştırmalı olarak ele almıştır.

Cömert, B., (2006), ***Mitoloji ve İkonografi,*** **Ankara: De ki yayıncılık:** Kaynakta mitololoji ve ikonografi konusu ele alınmıştır. Hz. Süleyman ile ilgili bölümlerin Kral Süleyman'ın olarak kitapta yer aldığı ve sanatsal çalışmaların kompozisyon düzenleri ile ilgili bilgiler verildiği görülür.

Çakan, L., Solmaz, N.,(2006), ***Kur'an-ı Kerim'e Göre Peygamberler ve Tehvid Mücadelesi,*** **İstanbul: Ensar Neşriyat Tticaret Anonim Şirketi:** Kaynakta Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberler ve yeryüzündeki görevlerinden bahsedilmiştir.

Deveci, A., (2015), ***Osmanlı Minyatüründe İkincil Önemi Olan Kadınlar*** **(Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi:''** Osmanlı minyatüründe ikincil önemi olan kadınlar '' başlıklı makalede Melike Belkıs ile ilgili minyatürlere'de yer verilmiştir.

Es-Sabuni, M.A., (2010), ***Safvetü't-Tefâsir Tefsirlerin Özü*****, İstanbul: Ensar Neşriyat Ticaret:** Tefsirlerin özü kaynağında Hz. Süleyman ile tefsirlere yer verilmiştir.

Gündüz, Ş., (2007), ***Yaşayan Dünya Dinleri,*** **İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. 680:** Kaynakta Hz. Süleyman'ın Yaşayan Dünya Dinlerinde yeri öneminden bahsedilmiştir.

İpşiroğlu, M.Ş., (2005), ***İslam'da Resim Yasağı ve Sonuçları,*** **İstanbul: Yapı kredi Yayınları:** Kaynakta İslam'daki Resim Yasağı konusuna ve sonuçlarına yer verilmiştir.

İslamoğlu, M., (2009), ***Hayat Kitabı Kur'an*****, İstanbul: Düşün Yayıncılık:** Gerekçeli meal-tefsir başlıklı , Kur'an-ı Kerimin içerisindeki surelerde Hz. Süleyman ile ilgili ayetler tez çalışmasında yer almaktadır.

Keskin, M., (2006), ***Taberi Tefsiri,*** **İstanbul: Hikmet Neşriyat Ltd. Şti.:** Kaynaktaki tefsirler içerisinde Hz. Süleyman ile kısımlar tez çalışmasında yer almaktadır.

Konak, R., (2013), ***İslam'da Tasvir Yasağı Sorunu ve Minyatür Sanatı*****. (Ed. Serdar Yavuz). The Journal of Academic Social Science Studies. s. 968.:** Makalede İslam'da Tasvir Yasağı Sorunu ve Minyatür Sanatı ile ilgili konular ele alınmıştır.

Konak, R., (2015), ***Minyatür Sanatı Bağlamında Minyatür ve Nakış Kelimelerinin Anlamına İlişkin Bilgiler,*** **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(1): s.227-228: makalede** Minyatür Sanatı Bağlamında Minyatür ve Nakış Kelimelerinin Anlamına İlişkin Bilgilerin tanımları, minyatür ve nakış kelimelerinin arasında bulunan farklara dikkat çekilmiştir.

Kuban, D., (2009), ***Batıya Göçün Sanatsal Evreleri,*** **İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları:** Kaynakta; Batıya Göçün Sanatsal Evrelerine, neden ve sonuçlarına geniş bir bakış açısıyla yer verilmiştir.

Mahir, B. (2004), ***Osmanlı Minyatür Sanatı*****. İstanbul: Kabalcı Yayınevi:** Kaynakta, Osmanlı Minyatür Sanatı, minyatürün bu dönemdeki önemi, tanımı, kullanıldığı alanları, sanatçıları, ve eserleri yer almaktadır.

Onurel, R., (2014) , Osmanlı Kitap Resminde Süleyman Peygamber İkonografisi. İstanbul: Ege Yayınları: Doktora tezinde, Süleyman Peygamberin hayatı, Yahudilikte ve İslam'daki yeri ve öneminden bahsedilmiştir. Ayrıca tez çalışmasının içerisinde sanatsal çalışmalarda yer almaktadır.

Yetkin, S.Kemal., (1954), *İslam Ülkelerinde Sanat.* Ankara: Güven Basımevi: Kaynakta İslam Ülkelerinde Sanat konusunda tanım ve alanlarına yer verilmiştir.

Yazır, E.H., (2012), *Kur'an-ı Kerim Meali*. İstanbul: Express Basımevi: Kur'an-ı Kerim Mealinde Hz. Süleyman ile ilgili surelerden ayetler yer almaktadır.

1.2. Amaç

Bu tez çalışmasında Hz. Süleyman konulu minyatürlerde kompozisyon düzeninin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3. Önem

Hz. Süleyman ile ilgili minyatürlerin ele alındığı dönemlerde diğer peygamberlere nazaran daha az tasvir edildiği görülmektedir. Bu durumun ona verilen peygamberlik vasfından kaynaklandığı söylenebilir. Kur'an-ı Kerimde bahsi geçen konunun onu anlama bakımından güç olduğu görülür. Kendinden önce hiçbir peygambere verilmeyen görevlerden dolayı ayrı bir öneme sahiptir. Kuşlarla konuşuyor olması, rüzgârlara emretmesi, şeytanların onun buyruğu altına verilmesi gibi özelliklerinin olması dikkat çekicidir. Bunun yanında diğer dinlerde de Kral, Hükümdar olarak tanımlandığı görülür. Minyatürlere konusu bakımından inceleme yapıldığında bu durumun kompozisyon düzenlerine yansıdığını görmek mümkündür.

1.4. Sınırlılıklar

Kitap sanatlarında bulunan Hz. Süleyman konulu minyatürlerin sayısının çok fazla olması, orjinallerine erişilebilirlik açısından birtakım resmi işlemler gerektirmesi ve bu minyatürlerin birbirine benzemesi konuyu sınırlandırmak zorunda bırakmıştır. Bu yüzden en önemli ve ulaşılabilir olanlarından yirmi dokuz tane sanatsal ürün seçilmiş ve kompozisyon düzeni açısından incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Literatür taraması yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ulaşılan kaynaklar içerisinde bulunan kompozisyonlar, konusu ve düzeni bakımından ele alınmıştır. Hz. Süleyman'ı konu edinen kaynaklar: kitaplar, makaleler, yazma eserler ve doktora tezlerinden oluşmaktadır. Bunlar; *Bursalı Uzun Firdevsi'nin Süleymannamesi, Mantıku't-tayr, Falname, Kısas-ı Enbiya, Zübdetü'tüt-Tevarih, Acaibül- Mahlukat, Hümayunname , Şehname Firdevsi, Rawdat al Safa, Şirazi Divanı* kaynaklarından elde edilen minyatürlerden örnekler, kompozisyon düzeni bakımından ele alınmıştır. Bu çalışmada elde edilen minyatürlerin bir kısmı Süleymaniye kütüphanesindeki yazma eserlerden, kitaplardan, makalelerden, doktora tezlerinden alınmıştır.

Hz. Süleyman kıssası ile ilgili metin oluşturulurken Kur'an-ı Kerim'deki surelerden, çeşitli tefsir kaynaklarından ve Tevrat'taki bilgilerden yararlanılmıştır. Eserler incelendikten sonra minyatürlerin kompozisyon düzeni hakkında bilgiler verilmiştir.

''Hz. Süleyman Konulu Minyatürlerde Kompozisyon Düzeni'' başlıklı yüksek lisans tezi dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde ''Giriş'' kısmı yer almaktadır. Bu bölümde minyatürün sanatının tanımı ile ilgili genel bir bakış, amaç, önem, sınırlılıklar, yöntem ve kuramsal çerçeve yer almaktadır.

İkinci bölümde minyatür sanatının tanımı yapıldıktan sonra minyatür sanatı tarihi ve dönemleri elde edilen kaynaklardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Minyatür sanatının tarisel gelişimi; Uygur, Selçuklu, İlhanlı, Celayirli, İnculu, Muzafferi, Safevi, Karakoyunlu, Akkoyunlu, Timurlu, Özbek, Müslüman-Hint (Babürlü, Mugal) ve Osmanlı dönemi minyatür sanatı ve Osmanlı dönemi minyatür sanatı da kaynaklarda bulunduğu şekliyle üç bölüme ayrılarak ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde; ''Hz. Süleyman'ın Kutsal Metinlerdeki Yeri''başlığı bulunmaktadır. Bu bölüm kendi içinde dört başlıktan oluşmaktadır. Hz. Süleyman'ın Yahudilik'te, İslam'da, Tefsirler'de ve Mitolojideki yeri ve öneminden kaynaklardaki bilgiler kapsamında incelenerek başlıklandırılmıştır.

Dördüncü bölümde ise ‘’Hz. Süleyman Konulu Minyatürlerde Kompozisyon Düzeni’’başlığı yer almaktadır. Bu bölümde elde edilen eserlerin kompozisyon düzenleri minyatür kavramı kapsamında ele alınıp incelenmiştir.

3. HZ. SÜLEYMANIN KUTSAL METİNLERDEKİ YERİ

“Hz. Süleyman kimdir? “ sorusunu‘Süleyman kimdir?’ şeklinde sormak, onu tanıma açısından daha geniş bir düzlemde bilgi sağlayacaktır. Süleyman kimdir, hayatıve yaşamı boyunca yaptıkları nelerdir, Hz. Süleyman’a tarih içerisinde nasıl bakılmış ve kaynaklar içerisinde kim olarak yer almıştır.Bu konu hakkında birçok kaynak taraması yapılmıştır. Ele alınan bazı kaynaklarda Süleyman:

Yahudilikte ve Hıristiyanlıkta yalnızca kral, İslamiyet’te ise kral ve peygamber olarak kabul edilmektedir. Süleyman ismi, İbranicedeki“Şelomoh” kelimesinden gelmektedir. Bu kelimenin bu dildeki anlamı barış, selamet ve sükûnettir. Ahd-i Atik'teki bilgilere göre Davut, Tanrı’dan kendi oğlu döneminde barışın hâkim olacağı müjdesini almıştır. Bu nedenle oğluna Süleyman adını vermiştir (I. Tarihler, 22/9). Şelomoh, “Yahve ona ait mülkü korusun” anlamındaki uzun ismin kısaltılmış şekli olarak da tarif edilmektedir. BazıYahudi kaynaklarına göre bu isim, kendisine annesi Bat-şeba tarafından koyulmuştur (URL-8). Bazı kaynaklarda Süleyman isminin kelime anlamından, bu ismin dinler içerisindeki önemi ve yerinden bahseder. Bilinen üç büyük din içerisinde kim olduğu yer alır. Bunlardan bazılarında sadece kral bazılarında ise peygamber ve hükümdar olarak yer aldığı görülmektedir. Baktığımız kaynakların bir kaçında şöyle geçer:

‘Hazreti Davut’un ölümünün ardından oğlu Hz Süleyman onunyerine geçmiş ve Tanrının vaadi üzerine Hazreti Süleyman, Kudüs’te yer alan Moriah Dağı’ndaki Mabedi inşa etmiştir. Söz konusu mabedin inşasıyla Yahudi tarihi içerisinde I.Mabet Dönemi başlamıştır. İsmi Bet-Hamikdaş olan bu mabedin günümüzde Mescid-i Aksa olarak bilinen mescit olduğu kabul edilmektedir’ (Yaşayan Dünya Dinleri, 2007 s. 214).

3.1. Yahudilik Dininde Hz. Süleyman’ın Yeri

“İsrailoğullarının üçüncü hükümdarı olarak bilinen Hazreti Süleyman’a ilişkin Ahdi Atik ve diğer Yahudi eserlerinde birçok rivayet ve efsanelere yer verilmektedir. Bir görüşe göre Hazreti Süleyman M.Ö. 967- 965 yılları arasında babası ile birlikte hüküm sürmüştür. M.Ö. 965-928 yıları arasında ise tek başına hüküm sürdüğü iddia

edilen Hazreti Süleyman, kral olduğunda çocuk denilecek yaştadır. İddiaya göreHazreti Süleyman, hükümdar olduğunda on iki ya da on dört yaşlarındadır. Bazı Yahudi eserlerinde ise Hazreti Süleyman'ın yirmi yaşında kral olduğu öne sürülmektedir. Babası Hazreti Davut'un saltanat sürdüğü yirminci yılda dünyaya gelmiş ve kırk yılayakın krallık yapmıştır (I.Krallar, 11/42; DB, V/2, s. 1383; EJd.,XV,98-99)"(İslam ansiklopedisi: s. 56 pdf).

"Davut (a.s)'dan sonra 1.Krallar Kitabında Süleyman (a.s)'ın hikâyesi anlatılır (Barutçu, 2002, s. 165).

3.2. İslam Dininde Hz. Süleyman'ın Yeri

Hz. Süleyman, Kur'an'da onaltı yerde zikredilmektedir. Hazreti Süleyman'ın adının geçtiği sureler: Enbiya, Neml, En'am, Sad,Bakara, Sebeve Nisa Sureleridir.

Hazreti Süleyman'a ilişkin olarak İslam eserlerinde yer alan bilgilere bakıldığında onun çokça övüldüğü ve iyi özellikleri dolayısıyla örnek bir kişi olarak gösterildiği görülmektedir. '(Süleyman) ne güzel kuldur','Allah'a dönüktü', 'doğrusu onun katımızda yüksek bir makamı ve güzel bir istikbali vardı' ifadeleri ile Hazreti Süleyman'ın, İslam dini açısından önemli bir yeri olduğu öne sürülmektedir. Onuninsanlara ve cinlere hâkimiyeti üzerinde durulmakta ve hayvanların dilini anladığı ifade edilmektedir (Çakan-Solmaz, 2006 s. 207).

3.3. Tefsir Kitaplarında Hz. Süleyman'ın Yeri

Tefsir kaynaklarında bulunan açıklamalarda Hz. Süleyman ile ilgili çokça bilgi yer almaktadır. Fakat Kuran-ı Kerim mealinde Hz. Süleyman'ın hayatı hakkında açıkça bilgilere yer verilmemektedir. Bu nedenle ayet-i kerimelerde ki bilgi ve mesajları daha iyi anlamak ve çözümlemek için tefsir ve hadis kaynaklarına bakmak gerekmektedir. Hz. Süleyman ile ilgili tefsir taramalarında Taberi Tefsirinden çokça faydalanıldığı görülmektedir.

"Biz ona İshak ile Yakub'u İhsan ettik ve her birini hidayete erdirdik dağ önce de Nuh'u ve onun neslinden Dâvúd'u, Süleyman'ı,Eyyúb'u, Yúsuf'u, Músa'yı ve

Hârun'u hidayete erdirdik.Biz, güzel davrananları işte böyle mükâfatlandırırız (En'am Suresi /84) (Taberi, 2006 s.140).

"Süleyman, Davut'a vâris oldu ve dedi ki: "Ey insanlar!Bize kuşdili öğretildi ve bize her şeyden verildi.Doğrusu bu apaçık bir lütuftur"(Sabuni, 2010 s. 344).

3.4. Mitolojide Hz. Süleyman'ın Yeri

'Hz Süleyman denebilir ki her yönüyle en parlak peygamberdi. Babasının ölümünden sonra hem peygamber hem Kral oldu. O hem krallıkta hem yargıçlıkta üstündü. Onun eşlerinin ve odalarının sayısının çok abartılı olduğu ve yüzleri bulduğu görülmektedir. Hz Süleyman'ın özellikleri açısından Kur'an ile Tevrat'ta yer alan bilgilere bakıldığında en büyük farkın Tevrat'ta onun peygamber olarak değil Kral olarak tanınması olduğu ifade edilmektedir. Kur'an'a göre ise Hazreti Süleyman, kendisine vahiy gelen bir peygamber olarak nitelendirilmiştir' (And, 2008: 174).

Hazreti Davut'un ölmesinin ardından onun yerine oğlu Hazreti Süleyman geçmiştir. Hazreti Süleyman, Mısır kralının kızı ile evlenmiş ve onunla akraba olmuştur. Sarayını, Tanrı Evi'ni ve Yeruşalimi çevreleyen surları yaptırıncaya kadar, karısını Davut kentinde oturttu. Kurban kesmek amacıyla en yüksek yer olan Givon'a gitmiştir. Zira rüyasında Tanrı ona: "Sana ne vermemi istiyorsan dile benden!" deyince, Süleyman şu karşılığı verdi: "Ey Tanrım, şu kulunu şimdi babam Davut'un yerine Kral ettin ama ben çok genç bir delikanlıyım henüz ve bir kral gibi davranmasını bilmiyorum. Yine de kulun, bu büyük, bu sayılmayacak kadar kalabalık halkı yönetmek durumunda. Bu nedenle, halkını yargılayabilmem ve iyi ile kötüyü ayırt edebilmek için, anlayış dolu bir yürek ve bilgelik ver ben kuluna! Yoksa bunca büyük bu halkı kim yargılayabilir?"(Cömert, 2006 s.170).

4. HZ. SÜLEYMAN KONULU MİNYATÜRLERDE KOMPOZİSYON DÜZENİ

Kitap sanatlarında, konusuna az rastlanan minyatürler arasında Hazreti Süleyman ile ilgili minyatürler de yer almaktadır. Hazreti Süleyman ile ilgili minyatürlerin yapıldığı yazma eserler Zübdetü't Tevarih, Fâlnâme, Mantiküt't Tayr, Acaibu'l-Mahlûkat ve Bursalı Uzun Firdevsinin Süleymannâmesi, Hümayunname, *Şehname Firdevsi, Rawdat al Safa, Şirazi*, *Kısas-ı Enbiya* vb.dir. Bunların bir kısmı Topkapı sarayı müzesi kütüphanesinde ve albüm hazinesinde, bir kısmı Süleymaniye kütüphanesinde diğer bir kısmı ise yurt dışındaki kütüphane ve müzelerde bulunmaktadır. Dini kaynaklar içerisinde ise Taberi'nin tefsir kitaplarında bu konuya genişçe yer verildiği görülür. Ahdi Atik 'te I. Krallar bölümünde bu konuya yer verilmiştir. And'ın Minyatürlerle Osmanlı İslam Mitologyası adlı eserinde, dini konulu minyatürler arasında Hz. Süleyman ile ilgili bölümde Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerden, tefsirlerden, Tevrat'taki bilgilerden ve yazma eserlerdeki görsellerden yararlanıldığı görülür. Kühnel'e göre kaynaklarda adı birlikte anılan Süleyman ve Saba Melikesini tasvir eden 80 sayılı resim olduğu söylenmektedir.

Hz. Süleyman kıssası ile ilgili sanatçılar tarafından farklı dönemlerde çeşitli minyatürler tasvir edilmiştir. Hz. Süleyman konulu minyatürler genelde kadim dinlerin içinde yer alan kıssalardan yola çıkılarak betimlenmiştir. Bu kıssaların benzerlik göstermesi, hikâyelerde geçen ana temalar üzerinde yoğunlaşmaya, dolayısıyla çizimlerin de benzerlik göstermesine neden olmuştur. Çizimler genel olarak Hz. Davut, Saba Melikesi Belkıs, Melike Belkıs'ın ordusu ve Hz. Süleyman'ın ordusuna odaklanır. Çalışmanın bu bölümünde sanatsal üretimlerden bilinen en yaygın minyatür çalışmalarının kompozisyon düzenleri ele alınacaktır. Bahsi geçen minyatür çalışmaları ise şunlardır:

4.1. Hz. Süleyman ile Belkıs'ı Tasvir Eden XVI. Yüzyıla Minyatürler

Londra'da (British Library) bulunan iki minyatürden (Resim 1) soldakinde Saba Melikesi Belkıs tahtında oturmuş ve sarayda düzenlenen eğlenceyi seyrederken, saray hizmetlilerinin ona ikramlarda bulunduğu tasvir edilmiştir. Yine benzer şekilde sağdaki resimde Hz. Süleyman tahtında oturmuş vaziyette, yardımcıları ve hizmetkârları Hz. Süleyman'a hizmet ederken resmedilmiştir. Emrinde bulunan

hayvanlardan oluşan ordusu ise önüne dizilmiş bir şekilde görülür. Resimdeki kompozisyonun Kuran'da geçen 'cinlerden, insanlardan, kuşlardan müteşekkil orduları Süleyman'ın hizmetinde toplandı, hepsi bir arada onun tarafından düzenli olarak sevk ediliyordu'(Neml:27/17) ayetinde bahsi geçen anlatıma benzer şekilde tasvir edildiği söylenebilir.

Resim dikey eksende dikdörtgen bir form içinde kurgulanmıştır. Kompozisyon elemanları merkezde konunun ana karakteri yer alacak şekilde yerleştirilmiş ve figürler bu kahramanların etrafına karşılıklı ve simetrik olarak konumlandırılmıştır. Minyatürde zemin ve renklerden yola çıkarak, iç mekân ve dış mekânın beraber tasvir edildiği; aynı ilişkiden sağdaki resimde ise olayın dış mekânda kurgulandığı gözlemlenir. Resmin merkezinde bulunan figürler tahtlarında oturur vaziyette betimlenmiştir. Sağdaki resmin merkezinde bulunan figürün başındaki hale onun Süleyman peygamber olduğunun göstergesidir. Hz. Süleyman'ın önünde tasvir edilen hayvan meclisindeki figürlerin peygamberden emir bekler bir şekilde resmedildiği gözlemlenir. Yanında bulunan kişiye bir konu hakkında görüş bildirdiği; onunda aynı şekilde beyanda bulunduğu jest, mimik, hal ve hareketlerden anlaşılır. Soldaki resimde ise Melikeye ikramda bulunulan ve dönemin çalgı aletleriyle oynayıp eğlenilen bir eğlence ortamının tasvirine yer verilmiştir. Merkezde bulunan figürlerin oturduğu tahtların altıgen formda çizildiği ve her iki tahtta benzer renklerin kullanıldığı, iç kısımlarının ise soldaki resimde mavi sağdaki resimde ise beyaz olarak resmedildiği görülür. Soldaki resimdeki tahtın gölgeliğinde mavi zemin üzerinde değerli taş görüntüsü izlenimi oluşturulurken, soldaki resimde tahtın gölgeliği zeminle benzerlik gösterir. Dış mekânda ağırlıklı olarak koyu yeşilin, mavi ve sarı rengin kullanıldığı, sağdaki tahtın arka zemininde basit formda mavi tepelerin bulunduğu ve üzerinde alt zeminde de yer alan bitki süslemelerinin olduğu görülür. Gökyüzündeki fon, altınla boyanmış olup bulutlar mavi, kırmızı ve koyu sarı renklerle tonlandırılmıştır. Bu mekânda Zümrüd-ü Anka, ejderhave çeşitli cinsteki kuşlar tasvir edilmiştir. Belkıs'ın konu olduğu minyatürde formun üst kısmında cinlerin ona hizmet ettiği görülür. Hz. Süleyman'ın giyindiği kıyafetler sarı renkteki iç kıyafet üzerine mavi kaftan olarak, Saba Melikesi Belkıs'ın kıyafetlerinde ise koyu mavi iç elbise üzerine turuncu dış elbise olarak çizilmiştir.

Resim 1. Hz. Süleyman ile Belkıs'ı tasvir eden XVI. yüzyıla ait iki minyatür (British Library – Londra)

4.2. Hz. Süleyman ve Belkıs Konulu Minyatür

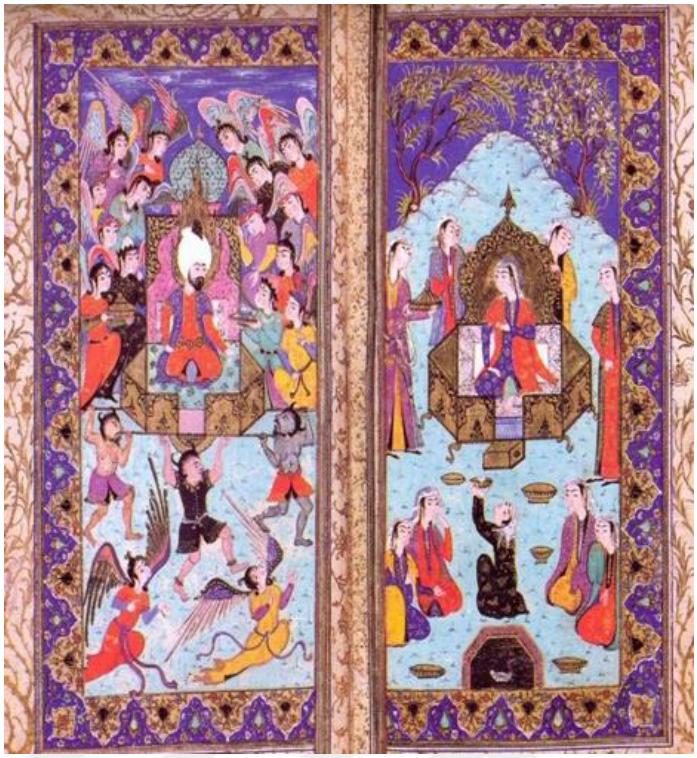
Minyatürlerin kompozisyon düzeni bakımından incelendiğinde Feridüddin Attar Nişaburî'nın Mantıku't-Tayr eserinde yer alan Hz. Süleyman ve Belkıs hikâyesinden esinlenerek yapıldığı söylenebilir (Deveci, s.436, 2015). Çalışmanın sol tarafında Hz. Süleyman ve emrine verilen cinlerden, şeytanlardan ve insanlardan oluşan ordusu bu hikâyede devler ve melekler şeklinde kompozisyona yerleştirilerek tasvir edilmiştir. Birbirine bakan iki sayfanın yüzüne işlenen minyatür çalışmalarında sol tarafta Hz. Süleyman ve ordusu tasvir edilmiştir. Minyatürde, devlerin Hz. Süleyman'ın tahtını taşıdığı, onun meleklerle ve devlerle istişare içinde olduğu, etrafında hazır bekleyen meleklerin ona bir şeyler iletip onun yorumlarını dinlediği, figürlerin vücut şeklinden, jest ve mimiklerinden anlaşılır. Sol tarafta bulunan Hz. Süleyman minyatüründe kompozisyon, dikey eksende dış mekânda dizayn edilmiştir. Çalışmanın odak noktasına, Hz. Süleyman tahtında oturur vaziyetteyken tahtı devler tarafından taşınır şekilde tasvir edilmiştir. İslam ansiklopedisinde doğruluğu tartışmalı olan çeşitli rivayetler nakledilmiştir. Bu rivayetlerde Hz. Süleyman'ın ahşaptan yapılmış bir platformunun bulunduğu, gezinti veya savaş halinde (Sal'ebi, s.293-294) bunu kullandığı kaynaklar ışığında söylenebilir. Tahtının etrafında çok

sayıda kanatlı şekilde tasvir edilen meleğin olduğu, altında ise onu taşıyan her biri farklı renklerde bulunan dev ya da şeytan diyebileceğimiz figürlerin olduğu gözlemlenir. Dış görünümleri çok çeşitli ve gariptir. Beyaz, siyah, sarı, kızıl, sarı, alacalı, at, katır, yaban hayvanları gibi kuyruklu, sivri yüzlü, boynuzlu, toynaklı ve daha nice değişik biçimlerde resmedilmiştir (And, s.291, 2008).

Her iki minyatürde de ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, açık yeşil gibi renklerin kullanıldığı görülür. Sol tarafta bulunan Hz. Süleyman minyatüründe, Süleyman peygamberin başında yaldızla boyanmış hale bulunmaktadır. Üzerine turuncu renkli entari, onun üstüne de mavi renkte yarım kollu bir kaftan giydirilmiştir. Gölgeliği olan ahşap, üzeri bezemeli tahtın içerisinde açık yeşil minder üzerinde belinde işlemeli bir kemer, başında beyaz bir sarık ile resmedilmiştir (And, 2008,s.175). Tahtın arka kısmı bir platform ile kapatılmış, önü ve yanları açık olacak şekilde tasarlanmıştır. Hz. Süleyman'ın sırtını yasladığı kısma pembe ve beyaz renklerden oluşan yeşil ve kırmızı tonlarında, işlemeli bir yastık yerleştirilmiştir. En üst kısmına açık yeşil renkte üzeri işlemeli küçük kubbe tasvir edilmiştir. Yanında bulunan meleklerin ve yardımcılarının üzerlerinde turuncu, sarı, siyah, mor ve açık yeşil renkte kıyafetler olduğu görülür. Hz. Süleyman'ın sağında ve solunda ona ikramda bulunan yardımcısı ve melekler yer alır. Tahtını taşıyan gri, pembe ve ten renginde üç tane dev ya da şeytan bulunmaktadır. 'Yine cinlerden bir kısmı Rabbinin izniyle onun emrinde çalışıyordu; ve onlardan hangisi emrimizden çıkarsa, ona çılgın bir ateşin azabını tattırıyorduk' (Sebe S.,12 s.538 2009). Hz. Süleyman'a ayrıca şeytan ve zincire vurulmuş esirler yapı ustalığı yapıyorlardı (And, s.175, 2008) .Gökyüzü kobalt mavi ile boyanmış, beyaz renkte bulutlar ile süslenmiştir. Kompozisyonun alt kısmı da açık yeşil renkle boyanmış üzerine ufak basit formda bitki süslemeleri yapılmıştır. Burada daha az figür yer alır. Kompozisyonun üç tarafına tezhip yapılarak çalışma süslenmiş yanında bulunan minyatür ile arasına cetvel çekilmiştir. Sağ taraftaki kompozisyonda ise Belkıs ve yardımcıları yer almaktadır. Çalışma dikey eksende tasarlanmıştır. Burada da dış mekân algısı oluşturulmuştur. Ana figür kompozisyonun ortasına yerleştirilmiştir. Dinamik bir şekilde kurgulanmış formun arka zemininde basit tarzda tepelerin olduğu görülür. Tepelerin arka kısmından uzayan ağaçlar yer alır. Gökyüzü kobalt maviye boyanmıştır. Figürlerin çiziminden yola çıkarak kompozisyonda bir hareketlilik olduğu söylenebilir (Deveci, 2008 s. 436).

> "Ortada bulunan Belkıs'ın, çevresini, şenliğe hazırlanan nedimeleri, simetrik bir düzen kurarak kuşatmıştır. Benzeri kompozisyon alt kısımda eğlenerek oturan kadınlar arasında da görülmektedir. Merkezde, yemek kabını yukarıya götürüp şov yapan siyah elbiseli bir kadın, iki tarafta ise simetrik bir düzenle ikişer ikişer oturan ve onu izleyen kadınlar. Nedimelerin ellerindeki ve ortadaki kaplar ve kadınların eğlenceli davranışları, sevinçli ve neşeli bir ortam yaratmaktadır. Belkıs'ın yanında duran bir nedime elinde bir yemek kabı tutmuştur"(Deveci, 2008 s.436).

Melike Belkıs'ın tahtın da oturur vaziyette olduğunu, yardımcılarının ona sunum hazırladığını ve ikramlarda bulunduğunu bazı yardımcılarının ise onun emrine hazır halde beklediklerini söyleyebiliriz. Belkıs'ın üzerinde bulunan kıyafetlerin modeli ve rengi Hz. Süleyman'ın kıyafetiyle benzerlik gösterir. Mavi entari üzerine turuncu kaftan giysi çizilmiştir. Başında, mavi işlemeli veya mavi taç, altında ise beyaz örtü bulunduğu görülür. Belkıs'ın tahtı ahşap ve üzeri işlemeli olup, içinde beyaz minderi bulunur. Minderin kenarlarında bezemeler görülür. Belkıs'ın sağında ve solunda ayakta hazır bulunan dört tane nedime vardır. Bunlardan Melikenin yüzünün dönük olduğu sağındaki nedime elinde tabakla Belkıs'a ikramda bulunur. Tahtının iki yanındaki iki nedimenin mavi ve sarı renkte kıyafetle resmedildiği görülür. Yerde oturan beş tane nedime olduğu bunlardan bazılarının ikramlıklardan tattığı, siyah giyimli olanın ise Belkıs'a ikramda bulunduğu gözlemlenir. En alt kısımda siyah renkte sofra olduğunu söyleyebileceğimiz çizimin yer alır. Zemin tamamen açık yeşil renkte boyanmış ve üzerine basit ve küçük formda bitkisel süslemeler yerleştirilmiştir. Minyatürün üç tarfına tezhip yapıldığı ve yan sayfasında bulunan minyatür ile arasına cetvel çekildiği görülür.

Resim 2. Hz. Süleyman ve Belkıs, Mantıku't-Tayr, 1515, TSMK, E. H (Mahir, 2005).

4.3. Hz. Davud Hz. Süleyman Konulu Minyatür

Dikey tasarlanan ve dikdörtgen formda çizilen Hz. Davut ve Hz. Süleyman minyatüründe iki melek, çeşitli kuşlar ve iki simurg bulunmaktadır. Bu kompozisyonda Hz. Süleyman merkeze alınmıştır. Minyatürün üst kısmında Hz. Davut köşkte oturur vaziyette, yanında iki melek ile istişare yaparken tasvir edilmiştir. Hz. Davut'un başında hale, üzerinde yeşil entari ya da iç elbise ve onun üzerine kobalt mavi kaftan çizilmiştir. Bu kaftanın kol ağızlarının ve omuz altlarının yaldızlı işlemelerle süslendiğini görülür. Belinde sarı kuşağı ve başında beyaz renkte sarığı vardır. Hz. Davut bağdaş kurarak oturur. Yanında bulunan meleklerin mavi ve sarı kıyafetler giydiğini, kafalarının üzerinde süslenmiş taçlarının olduğunu, saçlarının iki yana ayrılıp omuzlarının üzerine serpildiğini görürüz. Uçları mavi olan sarı kanatları ve bellerine düğümlenmiş sarı renkte kuşakları göze çarpar. Kompozisyonun merkezine alınan Hz. Süleyman tahtında oturup meclisiyle sohbet ederken tasvir edilmiştir.

(I. Krallar, 2/19-46;3/1aktaran Harman, s.56,2010) Hz. Süleyman başında halesi, yeşil kaftanı içine beyaz entari giyinmiş ve kafasında beyaz sarığıyla diz üstüne

çökmüş bir şekilde tahtında otururken tasvir edilmiştir. Hz. Süleyman'ın önü ve yanları açık arkası kapalı formda kubbeli, basamaklı ve üzeri işlemeli ahşaptan tahtı dikkat çekmektedir. Oturduğu yer pembe renkte arkasındaki yastık turuncu olarak boyanmıştır. Çatının üst tarafı siyah alt tarafı ise mavi olarak resmedilerek merkezdeki figür ise profilden çizilmiştir. Yönünün sol tarafa doğru olduğu ve başlarında hâle olan kişilere döndüğü görülür. Yönünü döndüğü figürlerin üzerilerinde mavi, lacivert, kırmızı ve açık mavi renklerde kıyafetler vardır. Dört figürün de yönü sağ taraflarında bulunan Hz. Süleyman'a doğru çizilmiştir. Jest ve mimiklerinden, Hz. Süleyman'a beyanda bulundukları ve onun beyanlarını dinledikleri izlenimi oluşur. Sol tarafında bulunan iki figür ise odanın dışında, kapı önünde bekleyen ve hizmette bulunan kişiler olduğu izlenimini doğurur. Bu kişilerin üzerlerinde turuncu ve mavi kıyafetler ve başlarında dönemin özelliklerini yansıtan şapkaların olduğu görülür. Tahtın alt kısmında Süleyman'ın meclisinden olan kişilerin kendi aralarında konuştukları hissi vardır. Hepsinin yönü, başında hale bulunan açık yeşil renkli elbiseli kişiye dönük bir şekilde resmedilmiştir. Kompozisyonun alt kısmında cinler, şeytanlar,çeşitli hayvanlar ile bir tane tavus kuşu yer almaktadır. Şeytanlar, suratları hayvan yüzlerine benzer şekilde, boynuzlu olarak tasvir edilmiştir. Bunlar yarı çıplak şekilde çizilmiş, gri, kahverengi, ten rengiyle boyanmıştır. Boyunlarında, el ve ayak bileklerinde kelepçeler olduğu görülür. Ellerinde asaları bulunmaktadır. Bu asalar başlarında geometrik formlarda topuzu andıran başlıklar şeklinde tasarlanmıştır. Osmanlı dönemine ait, saray veya kale muhafızlarının kıyafetlerini andırır şekilde giyinmiş askerlerinde bu mecliste yer alması dikkat çekicidir. Burada bulunan şeytanlardan ve insanlardan oluşan grubun kendi aralarında istişarede bulundukları görülür. Minyatürün en alt kısmında bulunan cinlerden oluşan grubun, merkeze alınan ve diğer cinlerden daha büyük çizilen cine danıştıkları izlenimi oluşmaktadır. Cinlerin sarı, turuncu, açık yeşil kıyafetli olduğu görülür. Bu cinler kanatlı olarak resmedilmiştir. Ayrıca bu alan içerisine küçük bir havuz yerleştirilmiştir. Gökyüzü yaldızla boyanmıştır. Basit formda, pembe tepeler çizilmiştir. Bu alanda iki tane simurg ve çeşitli kuşlar tasvir edilmiştir. Minyatür dikdörtgen biçiminde tasarlanıp, iç mekân ve dış mekan olgusu aynı zamanda kurgulanmıştır. Anlatılmak istenen durum aynı zaman dilimi içerisinde bir yüzeye çizilmiştir.

Resim 3. Hz. Davud (köşktte oturan) ve Hz. Süleyman (yeşil elbiseli), iki melek, çeşitli kuşlar ve uçan iki simurg (Zübdetü't –Tevarih, TSM H. 1321).

4.4. Hz. Davut ve İki Melek ile Hz. Süleyman Konulu Minyatür

And'ın Minyatürlerle Osmanlı İslam Mitologyası adlı eserinde geçen bu minyatürün iki nüshası olduğu belirtilmektedir. Bu nüshalarının birinin CBL'de bulunan Zübdetüt Tevarih'de diğerinin ise TSM H.1321'de bulunduğu belirtilir. İki eserde de Hz. Süleyman ve Hz. Davut olmasına rağmen detaylarda bazı farklılıkların olduğu göze çarpar. CBL'de bulunan eserin daha sade olduğu, resimde sadece Hz. Davut ve iki meleğin bulundu; Topkapı'da bulunan eserde ise daha zengin bir anlatımın olduğu ifade edilmektedir(And, 2008, s.178-179). CBL' de yer alan kompozisyon dikey formda iki parça halinde tasvir edilmiştir.Üst kısımdaki minyatür yatay eksende olup dış mekân algısı yaratan öğeler görülür. Figürler minyatür yapılacak yüzeyin sağına ve soluna yerleştirilmiştir. Bu tasvirde Hz. Davut ve iki melek yer almaktadır. Hz.Davut beyaz sakallı ve başında hale ile çizilmiştir. Zemin lila renge boyanmış olup basit bitkisel formda desenler yer alır. Hz. Davut bualanda turuncu renkte örtü üzerine diz çökmüş bir şekilde tasvir edilmiştir. Burada meleklerle konuştuğunu söyleyebiliriz. Üzerinde koyu kırmızı kaftan, içerisinde yeşil renkte entari bulunmaktadır. Belinde beyaz kuşağı yer almaktadır. Profilden çizilen

Hz.Davut figürünün yönü sağ tarafında bulunan iki meleğe doğrudur. Melekler, turuncu renkte iç elbisegiyinmişlerdir. Bu kıyafetin üzerinekısa kollu mavi tonlarda kaftan çizilmiştir. Bu kaftanın diz hizasında olduğu görülür. Bellerine renkli kuşak bağlıdır. Kaftanlargöğüslerinden göbeklerine kadar sarı düğmelerle kapatılmıştır. Saçları omuzlarından iki yana dökülmüş, başlarında süslenmiş taç ve kulaklarında küpe ile tasvir edilmişlerdir. Minyatürün içinden cetvel çekilerek olay örgüsüne göre kurgulama devam etmiştir. Fakat Topkapı Sarayı Müzesinde bulunan aynı minyatürün kurgusu bir bütün olarak ele alınmıştır. Bütünlüğü bozan herhangi bir öğeye rastlanmamaktadır (And, 2008, s.179).Alt kısımdaki kurguda, açık mavi renk üstüne noktalarla basit süslemeler yapılmıştır. Burada Hz. Süleyman ve başlarında hale bulunan iki kişi daha yer almaktadır. Hz. Süleyman ahşap görünümlü tahtında diğerleri ise karşısında diz çökmüş oturur şekilde tasvir edilmiştir. Tahtının iç yüzeyi ve ön tarafı bitkisel desenlerle süslenmiştir. Hz. Süleyman tasviri profilden çizilmiştir. Alt kısımda da yönü sağına doğrudur ve karşısında bulunan kişilerle sohbet ettiği izlenimi vardır. Bu kişilerin birisi beyaz sakallı diğeri ise siyah sakallı olarak resmedilmiştir. Beyaz sakallı olan kişinin üzerinde beyaz entari ve üstünde mor bir kaftan bulunmaktadır. Başında beyaz sarık yer almaktadır. Bu kişinin sağında bulunan figürün üzerinde ise kobalt mavi entari üzerine turkuaz kaftan çizilmiştir. Bu figürde beyaz sarıklı olarak resmedilmiştir. Üst kısımda içinde simurgun yer aldığı bir kuş topluluğu bulunur. Bu kuşların yönü Hz. Süleyman'a dönüktür. Hz. Süleyman'ın konuşmalarını dinledikleri izlenimi vardır. Resmin alt kısmında bir tane saray muhafızı, bir tane boğa başlı, insan vücutlu, hayvan postlu bir şeytan ve şeytanın sağında iki tane cin olduğu görülür. Yarı çıplak olarak resmedilen bu cinlerden biri insan diğeri hayvan başlı olarak tasvir edilmiştir. Bel ve dizlerinin arasını örten etek ile çizilmişlerdir. Metalden zırhı olan muhafızın elinde asası vardır. Başında miğfer ve kuş tüyü olan muhafız tahtta oturmuş ve ucunda topuz bulunan bir asa tutar. Muhafızın bir yanında yan yana dizilmiş aslan, kaplan, tilki, kurt ve at yer alırken diğer yanında ise yılan ve onun ardında bir fare olduğu görülür. Yılan ve farenin hemen arkasında elinde topuz başlıklı asa bulunan beyaz renkte kaplanla aynı deseni taşıyan boynuzlu bir hayvan başlı figür vardır. Bu hayvanın hemen önünde ise elini açmış ve çömelmiş bir vaziyette gri renkte bir maymun resmedilmiştir.

Resim 4. (Zubdetut tevarih CBL 414) üst bölümde Hz. Davut ve iki melek alt bölümde Hz. Süleyman

4.5. Hz. Süleyman'ın Sarayı ve Çevresi Konulu Minyatürler

Hz. Süleyman ile ilgili olan minyatürler arasında bilinen çalışmalara benzerlik göstermeyen iki tane farklıminyatür bulunmaktadır. Buminyatürler bugün Chester BeattyLibrary'de muhafaza edilen Bursalı Uzun Firdevsi'ye ait Süleymanname yazmasında yer alır(And, 2008, s. 180). 15. yüzyıl şairlerinden Firdevsi-i Tavil'in (Bursalı uzun Firdevsi) II. Bayezid'a sunulmuş Süleymanname'si 15. yüzyılın sonlarında yapılmış yan yana iki boy minyatür içermektedir(And, 2017, s. 41). Bu minyatürlerde önceki kompozisyon düzenlerine benzemeyen bir tasarım şekli göze çarpar. İnternet kaynaklarının bazılarındada bu iki minyatürün aynı sayfada yer almaları dikkat çekicidir. And dabu iki minyatürü birbirine bakan iki sayfada kullanmıştır. Sağda Hz. Süleyman, sarayı ve emrine verilenler (krallar, ulema, hayvanlar, cinler, melekler, şeytanlar (And, 2008, s.180)) yer alır. İncelendiğinde bu iki minyatürde ikiyüzden fazla figür tasvir edildiği görülmektedir. Minyatürdeki kompozisyon düzenini ele alacak olursak, figürlerin sınıflar halinde tasvir edildiğinden bahsedebiliriz. Hz. Süleyman'ınsaraydaki makamında oturduğu görülür. Süleyman peygamberin yönü solunda bulunan simurga doğrudur.Etrafında da onun simurgla olan konuşmasını dinleyenmelekler vekuşlar yer almaktadır. Gökyüzü açık

mavi tonlarında boyanıp, zemine basit bitkisel formda desenler çizilmiştir. Hz.Süleyman'ınıçinde tasvir edildiği yerin sarayın hükümdar için ayrılan kısmı şeklinde tasvir edildiği söylenebilir. İki yanında da her birinin üzerinde iki pencerenin bulunduğu kuleler yer almaktadır. Bu iki kule arasında kubbe resmedilmiş olup üzerinde işlemeler görülür.Bu bölümünaltındaise yedi sınıf bulunmaktadır. Süleyman peygamberin bulunduğu mekânın altındaki ilk iki sınıfta ulema,onun altında ise krallar bulunmaktadır. İki bölüme ayrılmış diğer bölümde askerler, onların hemen yanında ve altındacinler, şeytanlar ve farklı hayvan figürlerinin olduğu bölüm yer almaktadır. En alttaki bölümde ise yatay eksende bölünmüş alanlara bir üsteki figürlere benzer cin ve hayvan resimleri yerleştirilmiştir. Hz. Süleyman, sarayında bağdaş kurmuş bir şekilde ve meclisinin önünde otururken tasvir edilmiştir. Üzerinde kırmızı iç elbise üzerine yeşil kaftan, başında beyaz sarıkla çizilmiştir. Mecliste bulunanlarının bir kısmı oturur vaziyette, bazıları ise ayakta tasvir edilmiştir. Ayakta bulunan figürlerin başında hale olmaması ve ellerinde çubuk ile resmedilmesi bu kişilerin hizmette bulunan kişiler olduğu izlenimi doğurur. Bir grubun Hz. Süleyman'ı dinler vaziyette, diğerlerinin isekendi aralarında istişare eder şekilde tasvir edildiği görülür. Resmedilen ulema sınıfının başlarında haleler bulunmaktadır. Figürlerin bir kaçı omzundan iki yana ayrılan uzun saçlı, diğerleri kısa saçlı resmedilirken, sakallı ve sakalsız farklı ten renklerinde tasvirlere yer verilmiştir. Kırmızı, mavi, yeşil, pembe, turuncu gibi renkteki kıyafetlerde bulunan figürlerin hepsinde beyaz sarık olduğu görülmektedir. Arkalarındaki duvar renginin sarı ve üzerinde belirsiz desenlerin olduğu görülür. Ayrıca bu bölümde yer alan ve cam şişelere üfüren sihirbazın olduğunu söyleyebiliriz. Diğer bölümde yer alan figürlerin tasvirinde ise hemen hemen aynı tasarım devam etmektedir. Vücutlarının yönlerinden yola çıkarak her iki sırada çizilen figürlerin birbirlerine karşı oturdukları söylenebilir. Yalnız, sadece bu bölümde bulunan figürlerin kendi aralarında konuşuyor olmaları dikkat çekicidir. Mavi, yeşil, turuncu, sarı gibi renklerde kıyafetler giyindikleri görülür. Arka duvar zemini pembe renkte boyanıp üzerine aynı rengin koyu tonuyla mimari duvar motifleri çizilmiştir. Üçüncü bölümün tasarımı da yatay eksende olup mimari yapı içerisinde kompozisyon kurgulaması oluşturulmuştur. Kralların yer aldığı bu bölümde figür dizilimi durağan şekilde tasvir edilmiştir. Minyatürün ana öğelerine bağlı kalınarak oluşturulan kompozisyon düzeni mimari mekânda bölünmeden sabit

gösterilmiş; figürlerin karşılıklı durdukları ve aynı mekânda yer aldıkları izlenimi oluşturulmuştur. Buradaki figürlerin birçoğunun oturur şekilde mekâna yerleştirilirken sayfanın solundaki iki figürün elindeki asalarla sırt sırta dayanmış bir şekilde tasvir edildiği görülür. Tasviri yapılan kralların başlarında taçlar bulunmaktadır. Üzerlerinde mavi, turuncu, sarı, pembe renklerde kıyafetler olduğu görülür. Arka plandaki duvar yeşil renkte resmedilmiş olup üzerinde mimari süsleme öğeleri göze çarpar. Özne olarak tasvir edilen Hz. Süleyman'ın bulunduğu mimari mekânın dördüncü basamağı iki bölüme ayrılmıştır. İkiye ayrılan bu mekânın sol tarafında askerler tasvir edilirken, diğer yarısına alt bölümü seyreden çeşitli şekillerde çizilmiş cinler ve şeytanlar yerleştirilmiştir. Mimari mekânın yatay eksende tasarlandığı bu bölümde iki tane sütun olduğu görülür. Son kısımda ise bölümlere ayrılmış mekânlarda bazı hayvan ve insan figürleri ile obje tasvirlerine yer verilmiştir. Fakat elimize ulaşan minyatürün bu bölümlerinin net görünmemesi sebebiyle çizilen obje ve figürler hakkında detaya ilişkin yorum yapmak oldukça güçtür. İkizi olarak adlandırılan minyatürde Saba kraliçesi Belkıs ve sarayındakiler tasvir edilmiştir. Kompozisyon dikey eksende kurgulanmıştır. Gökyüzü mavi renkte boyanmış ve tasvir edilen güneşin yüz ifadesine benzerliği göze çarpar. Minyatürün öznesi konumundaki figür mimari mekânın en üst kısmına yerleştirilmiştir. Kurgulama bu doğrultuda devam edip bölümlere ayrılarak tasarlanmıştır. Dikey eksendeki mimari yapının turuncu renkte kubbesi bulunur. Kubbenin alt kısmında iki tane kapalı pencere yer alır. İç mekânda tasarlanan kubbenin altına Belkıs tahtında oturur vaziyette tasvir edilmiştir. Bu mekândaki kubbenin üzerinde mimari süslemelerle güçlendirilmiş bir yüzey algısı oluşturulmuştur. Tahtında oturan Belkıs'ın üzerinde dönemin özelliklerini taşıyan elbise bulunmaktadır. Bu kıyafetler turuncu renkte yarım kollu bir kaftan ve altına sade, kollarının yarısı görünen bir iç elbise şeklinde görülür. Vücudunu saran elbisenin yaka kısmında sarı renkte detay gözümüze çarpar. Bununla birlikte belinde sarı renkte kemer de çizilmiştir. Omuzlarının üzerinde, iki yana ayrılan kısa saçlarının olduğu ve Belkıs'ın başında hükümdarlığının göstergesi olan sarı renkte taç yer almaktadır. Arka planda sırtını dayadığı pembe renkte yastık yerleştirilmiştir. Bu objenin de dayandığı sarı renkte mekân tasvir edilerek Saba melikesi Belkıs'ın sağında, solunda figürlere ve mimari yapının üst bölümünde duran cinlere yer verilmiştir. Üzerlerinde mavi, kırmızı, sarı, pembe, yeşil renklere boyanan kıyafetlerin olduğu görülür. Hizmette bulunan

çalışanların ellerinde su kapları ve çeşitli objeler bulunur. Alt bölümde Hz. Süleyman'ın sarayında da bulunan şeytan tasvirlerinin benzerleri yer alır. Burada bulunan şeytan tasvirlerinin her biri farklı şekil ve renklerde tasarlanmıştır. Kafaları çeşitli hayvan figürlerine benzer şekilde çizilmiş şeytanların olduğu görülür. Bunların bazısı iki başlı, bazısı iki ağızlı bazıları ise kuyruklu tasvir edilmiştir. Kuyruklu olan şeytanların kuyruk uçlarında hayvan başlarının olması dikkat çekicidir. Tasvir edilen şeytanların bazıları mavi, kırmızı, turuncu renklerde kısa eteklerle resmedilmiştir. Şeytanların boyunlarında, el ve ayak bileklerinde tasma benzeri kelepçeler görülür. Aynı zamanda bu şeytanların ellerini göbek ve göğüs hizasında bağlayarak Melike Belkıs'ın huzurunda durdukları görülür. Buradaki mimari mekânın zemini pembe renkte olduğu ve bu mekânın mimari süslemelerle işlendiği görülür. Sonraki bölümde tasvir edilen figürlerden birinin insan, diğerlerinin ise çeşitli hayvan başları ve uzuvlarıyla çizildiği şeytan figürlerine yer verilir. Minyatür tasarım ilkelerine bağlı kalınarak, mavi, gri, sarı, beyaz, pembe renklerdeki şeytanların yönü sol taraflarında bulunan insan figürüne dönük olduğu algısı yaratılmıştır. Şeytan figürlerinin arka arkaya sıralandıkları bölümde, şeytanların birbirlerine kuyruklarını bağlayıp el ele tutuşarak önlerindeki insan figürünün önünde durup Belkıs'ın huzurunda beklemeleri tasvir edilmiştir. Arka planda görünen zemin rengi koyu yeşil renkte olup üzerinin mimari mekân süslemeleriyle desteklendiği ayrıntısı yer alır. Alt bölümde yine bir tane insan figürü görülür. Burada bulunan şeytan tasvirlerinin diğerlerinden farklı ayrıntılarda olduğu gözümüze çarpmaktadır. Bunların bazı çift başlı olanlarının tasviri biri insan biri hayvan olarak kurgulanmıştır. Bu mimari mekânda yer alan figürlerin gri, mavi, sarı, açık yeşil renklerde olduğu görülür. Yan yana sırt sırtta olan şeytan figürlerinin bazılarının kuyruklarının birbirine, bazılarının kuyruklarının ise kendi ayaklarına dolanmış bir şekilde tasvirine yer verilmiştir. Bu mekânda bulunan öğelerin birbirleriyle konuştukları algısı jest ve mimiklerine bakılarak söylenebilir. Arka plandaki zemin rengi sarı olup üzeri yeşil renkte bitki formlarıyla süslenmiştir. Bu süslemelerin arasından kırmızı renkte boyalarla geometrik form deseni yapılmıştır. En alt bölümde diğer bölümlerden farklı olarak bir mimari yapının dış mekân öğeleri olduğu görülür. Bu dış mekân algısını destekleyen kobalt maviye boanmış gökyüzü tasviri yapılmıştır. Bu bölüm kendi içinde üç parçaya ayrılmıştır. Her bir mimari parça içerisinde, farklı renk ve sayıda insan, hayvan figürlerinin olduğu görülür.

Ayrıntılara değinecek olursak kendi içerisinde bölümlere ayrılan mekânlarda ellerinde atların yularlarını tutan bakıcıların ve farklı hayvanların olduğunu söyleyebiliriz. İnsan figürlerinin üzerlerinde yeşil, turuncu ve pembe renklerde kıyafetler olduğu, bir tanesinin başında şapkaya yer verildiği görülür. Atların tasviri gri, beyaz, kır renklerde boyanmıştır. Ayrılan diğer mimari parçanın içerisinde ise üç tane hayvan figürü yer alır.

Resim 5. Hz. Süleyman'ın sarayı ve çevresi (cinler, yaratıklar, hayvanlar, askerler) Solda: Saba Kraliçesi Belkıs, sağda: Hz. Süleyman (Süleymanname, CBL 406)

4.6. Aynı Tahtta Oturan Kraliçe Belkıs ve Hz. Süleyman Konulu Minyatür

Hz. Süleyman ve Belkıs minyatürleri arasında Topkapı Sarayı Müzesi Hazinesi 2148'de yer alan minyatürün kompozisyon düzeninin And'ın Osmanlı İslam Mitologyası adlı kitabındaki alttan üstte doğru bir şekilde sıralandığı görülür. Bu minyatür dış mekan öğeleri ile kurgulanmıştır. Zemin koyu yeşil renktte olup üzerinde bitkisel desenlerin olduğu görülür. Arka planda yer alan tepelerin renk algısıyla birbirinden ayrıldığı gözlemlenir. Burada kurgulanan tepelerin beyaz renktte

olduğu tepelerin üstünde bulunan kayaların mavi renklerle minyatürün özüne uygun işlendiği göze çarpar. Bu tepelerin üzeri ağaç ve bitkisel süslemelerle güçlendirilmiştir. Gökyüzü altınla kapatılmıştır. Bu minyatürde Hz. Süleyman ve Belkıs aynı tahtta oturur vaziyette çizilmiştir. Etraflarında ulemadan, ejderhadan, cinlerden, şeytanlardan, meleklerden ve çeşitli hayvanlardan oluşan bir topluluk yer almaktadır. Kompozisyonun öznesi konumundaki Hz.Süleymanın başında sarı renktte hale bulunmaktadır. Belkısın ise hükümdarlığının simgesi olan tacı yer almaktadır. Süleyman Peygamber ve Belkıs tasvirleri dönemin özelliklerini yansıtan kıyafetler ile tasvir edilmişlerdir. Hz. Süleymanın üstündendeki kıyafetler turuncu iç elbise üzerine mor renkli kaftan şeklinde boyanmıştır. Belindeki yeşil renkli kemeri ve sari kemer tokası gözümüze çarpar. Yanında bulunan Melike Belkıs'ın üzerinde ise kobalt mavi renkte iç kıyafet ve üzerine turuncu renkte kaftan bulunmaktadır. Belkıs'ın iç kıyafetinin kollarının uzun şekilde çizilip, ellerini kapattığı dikkat çeker. Oturdukları taht yerden yükseltilerek ayaklı ve ahşap olarakçizilmiştir. Tahtın üzerinin ahşap süsleme şekilleriyle tasarlandığı ve tahtın iç mekanındaki zemininin kırmızı renkte olduğu görülür. Tahtın altında açık mavi renkte bir ejderha yer alır. Bu ejderha bir pençesiyle tahtın ayağını tutmaktadır. Hz. Süleyman ve Belkıs'ın arkalarında duran bir melek tasviri görülür. Kırmızı ve pembe renklerde kıyafetleri ve belinde sarı kemeri olan meleğin kanatları sarı, yeşil ve turuncu renktte tasarlanmıştır. Kompozisyonun öznesi konumundaki Hz. Süleyman ve Belkıs tasvirlerinin karşı konumuna ulemadan olan bir figür yerleştirilmiştir. Karşı formda yer alan figür ahşap bir mekanda oturur vaziyette Hz. Süleymanla konuşurken tasvir edilmiştir. Üzerinde turuncu renktte iç kıyafet üzerine açık yeşil tonlarında kaftan resmedilmiştir. Üst kıyafetin yaka ve kol içleri koyu yeşille boyanarak derinlik boyutu verilmiştir. Başında beyaz sarık ve ayaklarında sarı renkte ayakkabıları bulunur. Bu figürün arkasında duran üç melek daha vardır. Bunlar üzerinde kırmızı, turuncu, mavi ve açık mor renklerde kıyafetler olduğu görülür. Kanatları mavi, turuncu, sarı, ve yeşil renklerde tasvir edilmiştir. Bunların kendi aralarında konuştukları izlenimi vücut yönlerinden yola çıkılarak söylenebilir. Ulema figürünün arka zemininde turuncu renkli bir cinin olduğu görülür. Bu cin tasviri uzun kulaklı, tek boynuzlu, yarı insan yarı hayvan suratlı ve sakallı olarak kurgulanmıştır. Boynunda ve kollarında tasma benzeri objeler bulunur. Onun yanında fil başlı(And, 2008, s.179) gri renkte bir cin bulunur. Bu Cin'in üzerinde vücudunun yarısını

kapatan turuncu ve yeşil renkte kısa bir etek olduğu görülür. Bir elinde asa olan cinin boynunda, kollarında ve ayaklarında tasma benzeri bir obje bulunur. Fil başlı olarak tasvir edilen cinin önünde oturan başka bir cin daha yer almaktadır. Mavi renkte olan cinin turuncu renktte olan cinle benzer özellikler taşıdığını söylenebilir. Yalnız bu cinin elinde asa bulunduğu görülür. Mekanın ortasında oturan bir maymun ve onun karşısında fil, at, deve, keçi, bizon gibi hayvan figürleri bulunur. Bunların renkleri beyaz, gri, kahverengi, koyu gri, sarı tonlarında tasvir edilmiştir.

Resim 6. Aynı tahtta oturan Kraliçe Belkıs ve Hz. Süleyman. Albüm, TSM H. 2148

4.7. Hz. Süleyman'ın Yüzüğünün Hikayesi Konulu Minyatür

Resim 6 da gösterilen Topkapı Sarayı Müzesi Hazinesindeki 2148 nolu minyatür çalışmasının resim 7 deki minyatür çalışmasıyla benzerliği dikkat çekicidir. Birinin diğerine benzer şekilde resmedildiği belirgin bir şekilde görülür. Minyatürün kurgulama düzeni alttan yukarı doğru olup, figürlerin mekana yerleştirilmesi aynı şekilde gerçekleşmiştir. Renklerde ve bazı figürlerde değişiklikler görülür. Resim 7'de kompozisyon düzeni ve tasarım, Resim 6'daki ile hemen hemen aynıdır. Burada da olay örgüsü aynı şekilde kurgulanmıştır. Burada kullanılan zemin rengi diğerinden farklı olarak açık yeşil renk ile boyanmıştır. Tepe ve zemini birbirinden ayıran derinlik algısı Resim 7'de bulunmamaktadır. Tepeler pembe ve sarı tonlarında kaya işlemeleri ile minyatür ilkelerine bağlı kalınarak tasvir edilmiştir. Gökyüzü kobalt mavi renginde olup burada simurg ve çeşitli kuş ve kelebeklerin tasviri yapılmıştır.

Kompozisyonun öznesi olan Hz. Süleyman ve Melike Belkıs'ın tasviri aynı olup kıyafetlerinin renklerinde farklılıklar gözlemlenir. Yine aynı şekilde resmin solundaki figürlerde benzerlik göstermekle beraber renkler farklılık göstermektedir. Resim 6'nın sağ alt köşesindeki hayvan figürleri ise Resim 7'dekine yakın renklerde boyanmıştır. Minyatürün sol ve alt kenarlarına tezhiple desteklenen cetvel çekildiği görülür. Bu cetvelin geçtiği kenarlarda bulunan figürlerin dış mekâna doğru taştığı gözlemlenir. Dış cetvel de aynı şekilde tezhipli olup çalışmanın künyesi sağ alt köşesine işlenmiştir.

Resim 7. Hz. Süleyman'ın-yüzüğünün Hikâyesi (URL-1)

4.8. Hz. Süleyman ile Seba Melikesi Belkıs ve Çevresi Konulu Minyatür

And'ın eserinde görülen ve Falnameden alınan minyatür dikey eksende ve dikdörtgen bir formda tasarlanmıştır. Kompozisyon düzeni minyatür ilkelerine uygun bir biçimde tasarlanmıştır. Genelde Süleyman ve Belkıs'ın yan yana oturdukları tasviri burada da tekrarlanmıştır. Kompozisyonun öznesi olan bu iki figür merkezde yer almıştır. Hz. Süleyman ve Belkıs bitkisel süslemeler ve ayaklı olan ahşap bir taht

üzerinde oturur bir vaziyette resmedilmiştir. Tahtın karşısında ulemadan bir kişi oturmaktadır. Zemin üzerine dağınık bir şekilde tasvir edilen simurg, ejderha ve birçok hayvan figürü yerleştirilmiştir. Tahtın üzerine konan hüdhüd kuşu göze çarpar. 'Hz. Süleyman 'Ey insanlar!' diye seslendi. 'Bize kuşları anlama yeteneği verildi'(İslamoğlu, 2009, s. 247). Zemin mavi renge boyanmış olup üzerine basit bitkisel motifler ve kaya formları işlenmiştir. Tepelerin üstü koyu mavi boya ile işlenmiş olup minyatür ilkelerine bağlı derinlik algısı yaratılmıştır. Tepenin arkasında insan şeytan ve cin tasviri yerleştirilmiş ve gökyüzü altınla kapatılmıştır. Minyatürün öznesi konumundaki Hz. Süleyman tasvirinin yüz hatları net bir şekilde verilmiş olup sakalla detaylandırılmıştır. Başında beyaz bir sarık ve etrafına çizilmiş bir hale yer alır. Kırmızı renkte iç kıyafet ve üzerine turkuaz renkte yarım kollu kaftan resmedilmiştir. Kolunun altında oval kenarlı dikdörtgen formda üzeri motifle bezenmiş bir nesne görülür. Bağdaş kurmuş bir şekilde çizilen Süleyman'ın sağ dizinin yanında bir hayvan figürüne de yer verilir. Sol tarafında dizine dayanmış bir şekilde oturarak resmedilen Belkıs'ın ise başında hükümdarlığının sembolü olarak motif bezeli ve renkli taşlarla desteklenmiş bir taç bulunur. Üzerinde sarı ve siyah renkte çiçek motifli iç elbise, üzerinde koyu yeşil renkte üzeri işlemeli yarım kollu kaftan bulunmaktadır. Bu minyatürdeki Belkıs figürünün de elbisesinin bir kolunun uzun olup elini örtmesi dikkat çekicidir. Her iki figürün kıyafetlerinin iç tarafında ve kaftanlarının kollarının ağız kısımlarındaki derinlik algısı göze çarpar. Merkezdeki figürlerin oturduğu tahta benzer ahşap bir tahta oturmuş olan ulema figürü kırmızı ve açık yeşil tonlarda iç elbise üzerine koyu yeşil renkte kaftan ile resmedilmiştir. Elbisenin üzeri işlemelerle detaylandırılmıştır. Sol elinin üzerine ise tünemiş bir kuş tasvir edilmiştir.

Resim 8. Hz. Süleyman ile Seba Melikesi Belkıs ve Çevresi (*Falname,* TSM H. 1703).

4.9. Hz. Süleyman'ın Cinlerle Diyalogu Konulu Minyatür

Dikey formda kurgulanan çalışma iki parçadan oluşmaktadır. Kompozisyon düzeni minyatür ilkeleri bağlamında düzenlenmiştir. Üst kısımda bulunan minyatürde ufuk düzlemi olmaksızın çalışmanın kurgulandığını görülür. Zemin mavi renkte boyanmış olup üzerinde herhangi bir mimari zemin veya dış mekân öğeleri barındırmamaktadır. Bu bölümde Hz. Süleyman cin ve hayvan figürü bulunmaktadır. Çalışmanın sağında Süleyman peygamber tahtında oturur vaziyette kurgulanmıştır. Başında beyaz renkte sarık olup etrafında hale tasviri yer alır. Üzerinde turuncu iç kıyafet üzerine siyah renkte yarım kollu, dizlerinin üzerine kadar inen bir kaftan çizilmiştir. Ayaklarında basit formda dönemin ayakkabısı tasvir edilmiş ve siyah renkte boyanmıştır. Belinde siyah kemer bulunmaktadır. Ahşap görünümlü tahtı üzerine basit bir işleme çizilmiştir. Çalışmanın sol tarafında duran sarı renge boyanmış olan hayvan figürü, iki ayağı üzerinde durmuş bir şekilde Süleyman peygamberin eliyle uzattığı ikramı bekler vaziyette tasvir edilmiştir. Bu hayvan figürünün arkasında duran kafası hayvan, vücudu insan görünümlü cin beyaz renkte resmedilmiş ve yarı çıplak olan bu figürün üzeri turuncu ve kısa bir etek ile örtülmüştür. Bu cin tasviride Hz. Süleyman'ın ikramından almaya çalışmaktadır. Alt kısımda bulunan minyatürün kompozisyon düzeni ile üst tarafında bulunan minyatürün kurgusu benzerlik göstermektedir. Bu bölümde Hz. Süleyman ve

karşısında elinde müzik aleti bulunan bir cin tasviri yer almaktadır. Dış veya iç mekân algısı ile ilgili detay verilemeyen bu çalışmanın zemini koyu yeşil renkte boyanmıştır. Çalışmada uzam etkisi yaratan öğeler bulunmamaktadır. Arka zemin sarı renkte boyanmış ve onun üzeri yine zeminle aynı renkte tasvir edilmiştir. Çalışmanın sağında, tahtında otur vaziyette olan Hz. Süleyman'ın başında beyaz sarık ve etrafında hale bulunmaktadır. Üzerinde siyah renkte kıyafet ve belinde sarı bir kemer ile tasvir edilmiştir. Ayaklarında basit formda dönemin ayakkabısı çizilmiş ve siyah renkte boyanmıştır. Oturduğu taht ahşap görünümlü olup üzerinde süsleme ile ilgili detaylara yer verilmiştir. Tahtın yan tarafında çerçeve içine alınmış kırmızı alan dikkat çekicidir. Hz. Süleyman'ın karşısında duran cin tasvirinin elinde müzik aleti olduğu; başı hayvan, vücudu insan şeklinde olan bu figürün beyaz renkte tasvir edildiği görülür. Yarı çıplak olan bu cin tasvirinin üzerinde kısa bir etek çizilmiş ve turuncu renge boyanmıştır. Çalışmadaki bu kurgudan yola çıkarak bu cinin Hz. Süleyman'ı eğlendirmeğe çalıştığı izlenimi doğar. Kazvini'de olan bu bilgilerin dışında *Acaibül Mahlukat*'ın minyatürlü yazma eserlerinde de tasvirleri bulunur (And,2008, s.291).

Resim 9. Hz. Süleyman Cinlerle (Acaibül-Mahlıkat, BL Or.13935)

4.10. Hz. Süleyman ve Meclisi Konulu Minyatür

British Library bulunan çalışma dikey eksende kurgulanmış olup dikdörtgen formda düzenlenmiştir. Kompozisyonun öznesi konumundaki Hz. Süleyman tasviri, cinden, insandan ve kuşlardan oluşan meclisi (İslamoğlu, 2009, s.248) ile kurgulanmıştır. Bu kurgulamada dış mekân öğeleri bulunmaktadır. Zemin ve arka plandaki tepeler açık yeşil renklerde boyanmış aynı rengin açık ve koyu tonlarında bitki detayları ile süslenmiştir. Tepelerin üstünde uzam etkisi yaratılarak,ağaç tasvirlerine yer verilmiştir. Gökyüzü krem renge boyanmıştır. Tasarımın merkezine alınan Hz. Süleyman tasviri tahtında oturur vaziyette tasvir edilerekbaşında hale resmedilmiştir. Üzerinde mavi renkte iç elbise üstüne turuncu renkte kaftan çizilmiştir. Bu kaftanın yakasında kürkü andıran bordo tasarım olması dikkat çeker. Başında beyaz sarık olan Hz. Süleyman'ın belinde de kırmızı renkte detayları olan sarı kuşağı bulunmaktadır. Oturduğu zeminde ahşaptan olan tahtı bulunmaktadır. Yerden yükseltilerek tasvir edilen tahtın ayaklıkçizili detaylarbulunur. Tahtın iç mekânına bordo renkli üzeri süslemeli zemin yerleştirilmiştir. Etrafı kapalı olan bu tahtın ön kısmında açıklık bırakılmıştır. Tahtın sırt kısmı yükseltilerek tasvir edilerek ve Hz. Süleyman'ın sol tarafında ona ikramda bulunan bir melek tasviri yerleştirilmiştir. Burada bulunan figür, daha önce karşımıza çıkmayan bir detayla ele alınmıştır. Bu figür başı insan, vücudu balık görünümündekadınsı vücut hatları ile kurgulanarak tasvir edilmiştir. Süleyman peygamberin arka kısmında cin tasviri bulunmaktadır. Mor iç kıyafet üzerine turuncu kaftan çizilen bu cinin sağ elinde havaya kaldırdığı çubuk benzeri bir obje bulunmaktadır. Hz. Süleyman'ın sağında ve karşısında şeytan tasvirleri yer alır. Beyaz, gri, turuncu ve açık pembe tonlarındaki renklerle tasvir edilen bu figürler yarı çıplak şeklinde, üzerlerinde göbek ve diz arasını kapatan mavi, pembe, kahve renkli ve turuncu örtülerle çizilmiştir. Ellerinde ve bellerine bağlı kılıç benzeri objeler görülür. Karşısında çeşitli hayvanlar yer almaktadır. Bunlardan iki tanesinin Hz. Süleyman tahtının altında olması dikkat çekicidir. Üst tarafta simurg, tavus kuşu ve çeşitli kuşların tasvirine yer verilmiştir.

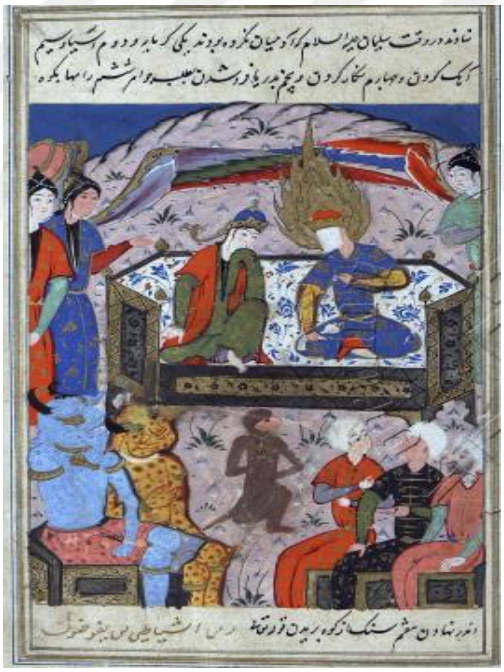

Resim 10. Hz. Süleyman ve Meclisi (http-2)

4.11. Hz. Süleyman ve Belkıs Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Hz. Süleyman ve Melike Belkıs kompozisyonun öznesi olarak çalışmanın ortasına yerleştirilmiştir. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Zemin açık renkte boyanmış olup üzeri basit formda bitkisel süslemelerle bezenmiştir. Tepeler basit kaya formlarıyla hareketlendirilmiş ve gökyüzü kobalt maviye boyanmıştır. Bağdaş kurmuş bir vaziyette oturan Hz. Süleyman ve dizine yaslanmış bir şekilde oturan Melike Belkıs aynı tahtta tasvir edilmiştir. Hz. Süleyman'ın yüzü beyaz bir peçe ile kapatılmış olup başında tacı ve etrafında hale ile resmedilmiştir. Figürün mavi kaftan içine sarı renkte bir gömlek giydiği kollarından anlaşılır. Elbise üzerinde basit bitkisel motifler yer alır. Ayaklarında dönemini yansıtan bir ayakkabı ile tasvir edilmesi dikkat çekicidir. Yanında oturan Melike Belkıs figürü başında tacı ile resmedilirken, üzerinde yeşil tonlarda bir elbise üzerine kırmızı, önü açık ve kısa kollu bir dış elbise çizilmiştir. Üzerindeki motif işlemeli elbisenin sol kolunu kapattığı ve ayaklarının çıplak resmedildiği görülür. Yerden yüksekliği ayaklar ile belirginleştirilen taht ahşap olup üzerinde süslemeler bulunur. Tahtın içi ise beyaz zemin üzerine mavi bitkisel nakışlarla süslenmiştir. Tahtın her iki yanında figürler bulunur. Bu figürler kanatlı ve kadın formunda resmedilmiştir. Soldaki iki figürün üzerinde siyah üzerine kırmızı ve mavi dış elbise çizilmiş olup başlarının inciden

kolyelerle süslendiği görülür. Yine aynı şekilde tahtın sağındaki figürün başına da inciden süsleme işlenirken üzerindeki elbisenin turkuaz renge boyandığı görülür. Tahtın önünde, kahverenkte resmedilen maymun figürü oturur şekilde tasvir edilmiştir. Elleri göğüs hizasında ve boynunda kolyeyi andıran bir obje ile resmedilmiştir. Bu figürün iki yanında oturaklar üzerinde oturmuş ulema ve cinler çizilmiştir. Figürlerin yönlerinden yola çıkarak karşılıklı oturduğu izlenimi oluşur. Sağ alt köşeye yerleştirilen insan figürleri kendi aralarında bir şeyi tartışıyor gibi resmedilirken sol alt köşedeki şeytan figürlerinin de jest ve mimiklerinden bu tartışmaya eşlik ettiği algısı doğar. İnsan figürleri turuncu, siyah ve pembe renkte elbiseler içinde çizilmiştir. Karşılarında oturan şeytanlar ise mavi ve sarı renkte yarı çıplak çizilmiş olup üzerlerinde bel ve diz arasını örten lila ve pembe renkte örtüler ile tasvir edilmiştir.

Resim 11. Hz. Süleyman Belkıs tahta otururken, SK, H.980, vr. 113a

4.12. Hüdhüd'ün Belkıs'ın Huzuruna Çıkması Konulu Minyatür

Minyatür dikey eksende dikdörtgen formda iç mekânda kurgulanmıştır. Kompozisyonun merkezinde Melike Belkıs yer alır. Diğer insan figürü öğeleri ile kompozisyon tamamlanmıştır. Belkıs'ın üzerinde bulunduğu ahşaptan olan tahtı minyatür tasarım ilkelerine uygun olarak yerden yüksek izlenimi oluşturmak için ayaklı tasvir edilmiştir. Ahşap üzerine bitkisel nakışlar işlenmiş olup içi gri renk üzerine beyaz bitkisel motifler ile süslenmiştir. Tahtta bağdaş kurmuş bir vaziyette

oturan Belkıs'ın başında bir taç ve üzerinde kobalt mavi bir iç elbise üzerine nakış işlemeli bir kırmızı kaftan resmedilmiştir. Minyatür işleme tarzına uygun bir şekilde kıyafetin ayrıntıları çizilmiş olup ayrıntılar işlenirken koyu kırmızı ve siyah renkler kullanılmıştır. Bu şekilde vücut kıvrımları detaylandırılmış ve kıyafet tasvirleri hareketlendirilmiştir. Hemen karşısında dizleri üzerine çökmüş ve başı öne eğik bir halde elindeki beyaz renkli objeyi uzatan bir elçi göze çarpar. Elçinin başında beyaz bir sarık üzerinde ise sarı renkte bitkisel motifler içeren bir elbise görülür. Bu kıyafetin detaylarına kırmızı renklerle girilmiş vücut kıvrımları ortaya çıkarılmıştır. Sağ tarafında ayakta duran üç tane insan figürü yer alır. Bunların başında beyaz sarık bulunur. Üzerlerinde mavi, turuncu ve açık renkte mor kıyafetler bulunur. Bu kıyafetlere koyu tonlarda kıvrımlar ve detaylar girilerek durağan görüntü hareketlendirilmiştir. Belkıs'ın önünde zemine oturmuş figürler tasvirler edilmiştir. Bu figürlerin başlarında beyaz sarık olup ve üzerlerindeki kıyafetler turuncu, yeşil, turkuaz ve açık mor tonlarında renklendirilmişlerdir. Kıyafetlerde, boyanan zeminin koyu tonlarıyla vücut kıvrım ve detayları girilmiştir. Zemin pembe ve siyah renklerde boyanmış olup üzeri bitkisel formlarla süslenmiştir. Bu mekânda iki tane meyve tabağI olduğu görülür. Arka plandaki duvar zemini mavi ve beyaz renklerde boyanmıştır. Bu alanda yer alan pencere detayı dikkat çekicidir.

Resim 12. Hüdhüd Belkıs'ın Huzurunda, SK, H 980, vr. 117a

4.13. Hz. Süleyman'a Âb-ı Hayat'ın Getirilmesi Konulu Minyatür

Minyatürde kompozisyon düzeni dikey eksende kurgulanmıştır. Kurgulamanın öznesi durumunda olan Hz. Süleyman ve Melike Belkıs kompozisyonun merkezine yerleştirilmiştir. Tasviri yapılan konu Süleyman Peygamber ve onun meclisini anlatır. Bu çalışma Hümayunname'de yer almaktadır. Konu olarak bu kaynakta 'Hayvanlarla ve yaratıklarla çevrili Hz. Süleyman'a Hz. Hızır'ın yaşam suyunun(Ab-ı Hayat'ın) getirilmesi' olarak geçmektedir(And, 2017, s. 110). Kurguda zemin rengi koyu yeşil renkte olup üzeri basit bitkisel formlarla işlenmiştir. Bu tasvirde de Hz. Süleyman ve Belkıs aynı tahtta tasvir edilmişlerdir. Hz. Süleyman başında beyaz sarık etrafı hale vebağdaş kurarak oturur tasvir edilirken elinde bir kap bulunmaktadır. Üzerinde turuncu iç kıyafet üstüne yeşil, üzeri sarı işlemelerle bezenen yarım kollu kaftan çizilmiştir.Kıyafetlere boyanan zeminin koyu tonlarıyla vücut kıvrım ve detayları verilmiştir. Minyatür işleme tarzına uygun bir şekilde kıyafetin ayrıntılarına girilmiştir. Melikekırmızı iç elbise üzerinde mor kaftan ile tasvir edilmiş olup üzerine bitkisel nakışlar işlenmiştir. İç elbisede koyu kırmızı renkle vücut kıvrım ve detayları verilmiştir. Başında kırmızı ve etrafı sarı olan bir taç bulunmaktadır. Oturdukları ahşap tahtın üzeri mimari ve bitkisel süslemelerle işlenmiş olup yerden yükseltilen tahtın önünde basamaklara yer verilmiştir. Tahtın üzerine hüdhüd tasviri çizilmiştir. Tahtın yan tarafında ayakta duran figürün üzerinde sarı ve mavi kıyafetler olup vücut kıvrımları koyu renklerde detaylandırılmıştır. Mavi, kırmızı ve sarı renklerde kanatlarının olduğu görülür. Tahtın ön tarafında yere oturur vaziyette insan figürü tasviri bulunmaktadır. Bu figür mavi iç elbise üzerine mor bir kaftan ile çizilmiş olup vücut kıvrımları detaylandırılarak işlenmiştir. İnsan figürünün yanında elinde obje olan mavi renkte şeytan tasviri bulunur. Üzerinde bel ve dizleri arasını kaptan kırmızı ve sarı örtü çizilmiştir. Hz. Süleyman'ın etrafında koyun, deve, fil, at, yılan, zürafa ve birçok hayvan tasvirine de yer verilmiştir.

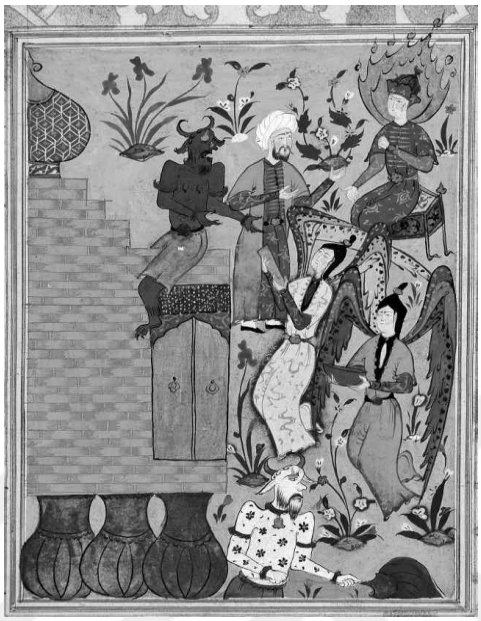

Resim 13. Hayvanlar ve yaratıklarla çevrili Hz. Süleyman'a yaşam suyunun (Âb-ı Hayat'ın) getirilmesi, Hümayunname (BL, Add. 15153)

4.14. Süleyman Tapınak İnşa Ettirmesi Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda ve dış mekân öğeleri ile kurgulanmıştır. Mimari mekân unsurları kurgulamayı destekler biçimde kullanılmıştır. Zemin mimar, elemanlar ve basit bitki örtüsü ile doldurulmuştur. Kompozisyonun öznesi konumunda olan Hz. Süleyman ile beraber yedi figür bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesi Hz. Süleyman ve başka bir insan figürü, iki tanesi cin ve bir tanesi de hayvan figürüdür. Özne konumundaki Hz. Süleyman mimari elemanın soluna yerleştirilmiştir. Başında taç yer alır ve başının etrafında hale bulunur. Dikey formda, üzerinde bitkisel motifler olan tahtın üzerine Hz. Süleyman figürü tasvir edilmiştir. Figürün üzerinde iç kıyafet üstüne yarım kollu kısa bir kaftan tasvir edilmiştir. Bu kıyafetlerdeki vücut kıvrımları minyatür ilkelerine uygun olarak hareketlendirilmiştir. Hz. Süleyman'ın karşısında duran figür ayakta tasvir edilmiş ve kıyafetlerindeki vücut kıvrımları tasarım amacına uygun düzenlenmiştir. Kıyafetlerin ayrıntıları vücut kıvrımlarına uygun şekilde verilmiştir. Cin figürleri ise kanatlı bir şekilde resmedilmiş olup cinlerin ellerinde çeşitli objeler bulunmaktadır. Minyatürün ilkelerine uygun bir şekilde vücut kıvrımlarına girilerek kıyafetler hareketlendirilmiştir. Mimari mekân üzerinde Hz. Süleyman'ın

çalışanlarından olan bina ustası bir şeytan(Öztürk, 2015, s.580) yer alırken bir başka şeytan ise yapı önünde yer almaktadır. Mimari mekân üzerinde bulunan kubbe ve kapı tasviri dikkat çekicidir. Son olarak mekânın önünde su kabı olduğu izlenimi uyandıran koca küpler (İslamoğlu, 2009, s.538) resmedilmiştir.

Resim 14. Süleyman tapınağı inşa ettiriyor, Nişaburi Kısas-ı Enbiyâ, 1579-80 TSMK R 1536

4.15. Süleyman'ın Asasına Dayanmış Cansız Bedeni Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen form olarak iki parça halinde tasvir edilmiştir. Kapalı mekân mimarisi içerisinde kurgusu yapılan bu çalışmada kompozisyonun öznesi konumunda bulunan Hz. Süleyman ayakta, asasına dayanmış bir şekilde iken vefat etmiştir (Sebe 34/14islam ansiklopedisi, s.60). Hz. Süleyman'ın yüzü peçe ile kapatılmış ve başında hale ile resmedilmiştir. Üzerinde bulunan kıyafetlerin vücut kıvrımları ise minyatürün ilkelerine uygun olarak detaylandırılmıştır. Hz. Süleyman'ın karşısında iki tane insan figürü tasvir edilmiştir. Bunlar Hz. Süleyman'ın hizmetinde bulunan kişilerdir. Bu figürlerden biri elinde obje ile çizilirken diğer figür onun arkasında beklerken resmedilmiştir. Merkezdeki Hz. Süleyman'ın arka kısmında cin tasviri yer almaktadır. Bu alanda bulunan insan, şeytan, hayvan ve cin tasvirlerinin duruşlarından hareketle Hz. Süleyman'ın cansız bedeni ile karşılaşan hizmetçilerinin şaşkınlık ve hayrete düştükleri algısı oluşur. Ayrıca bu kapalı mekân içerisinde kurgulanan iç mekân duvar süslemelerinin ve alt

kısımda örülen duvar karelerinin, ışık-gölge unsuru ve minyatür tarama tekniği ile işlenmesi dikkat çekicidir.

Resim 15. Süleyman'ın asasına dayanmış cansız bedeni, Nişaburi, Kısas-ı Enbiya, 1575-1576, TSMK, H. 1227 y. 147 b.

4.16. Süleyman ve Mahkemesi Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Hz. Süleyman kompozisyonun öznesi olarak çalışmanın ortasına yerleştirilmiştir. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Zemin koyu yeşil renkte boyanmış olup üzeri basit formda bitkisel süslemelerle bezenmiştir. Tepeler basit kaya formlarıyla hareketlendirilmiş ve gökyüzü kobalt maviye boyanmıştır. Hz. Süleyman geometrik formda olan tahtında bağdaş kurarak oturur vaziyette tasvir edilmiştir. Başında sarık olup etrafında altınlı hale yer almaktadır. Hale altınla boyanmış olup üzerinde kobalt mavi iç elbise üstünde turuncu renkli kısa kollu kaftan yer almaktadır. Bu kıyafetlerin üzerinde kumaş desenleri olduğu görülür. Ayaklarında yeşil renkte boyanmış ayakkabılar tasvir edilmiştir. Hz. Süleyman tasvirinin sol tarafında oturan üç tane insan figürü bulunmaktadır. Oturur vaziyette resmedilen insan figürlerinin üzerinde canlı renklerle boyanmış kıyafetler olup sarıklı tasvir edilmişlerdir. Kompozisyonun sol alt kısmında şeytan figürlerinin olduğu görülür. Bu figürler kobalt mavi ve pembe renkte boyanmış olup yarı insan yarı hayvan olarak tasvir edilmişlerdir. Şeytanların kollarında kelepçe ve başında boynuz olması

dikkat çekicidir. Süleyman peygamberin sağ tarafında iki tane cin tasvirinin olduğu görülür. Bu cin tasvirleri kırmızı sarı ve kobalt mavi renklerinde giyinmiş olup kanatlı bir şekilde tasvir edilmişlerdir. Tepelerin ardında insan, hayvan, şeytan ve cinden oluşan bir grup olduğu görülmektedir. Bunlar arasında bulunan insan figürü açık mavi ve üzerinde kumaş desenleri bulunan elbise ve uçları sarı ayrıntılı olan kırmızı şapka ile tasvir edilmiştir. İnsan figürünün sağ tarafında kahverengi ve beyaz renginde boyanan at figürleri göze çarpmaktadır. İnsan figürünün sol tarafında cin ve şeytan tasvirleri bulunmaktadır. Cin tasviri turuncu ve mavi giyimli olup şapkalı ve rengârenk boyanmış kanatlarla tasvir edilmiştir. Cin tasvirinin solunda şeytan figürü yer almaktadır. Bu figür yeşil renkte boyanmıştır. Başında tek boynuzunun olduğunu kollarında ve boynunda kelepçelerin yer aldığını görmekteyiz. Çalışma altın ve kobalt maviyle çekilmiş cetvelle bitirilmiştir.

Resim 16. Süleyman ve Mahkemesi Kısas'ı-Enbiya, Diez A fol. 3, 167v

4.17. Süleyman ve Seba Kraliçesi Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Hz. Süleyman ve Seba Melikesi Belkıs kompozisyonun öznesi olarak çalışmanın ortasına yerleştirilmiştir. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. İnsanlardan, cinlerden ve hayvanlardan oluşan bir kompozisyon kurgulanmıştır. Süleyman Peygamber ve Seba Melikesi Belkıs altıgen formda olan tahtta yan yana tasvir edilmişlerdir. Hz. Süleyman figürünün başında beyaz renkte sarık ve etrafında altınla boyanmış hale bulunmaktadır. Üzerinde kırmızı renkte iç elbise ve üzerinde yeşil renkte kısa kollu kaftan olduğu görülür. Ayağında kobalt mavi ayakkabı bulunmaktadır. Hz. Süleyman figürünün sol tarafında Melike Belkıs figürü yer almaktadır. Belkıs'ın başında altınlı ve siyah renkte tacı bulunur. Üzerinde turuncu renkte bir iç elbise üzerine ise kumaş desenli kobalt mavi bir kaftan giyindiği görülür. Zemin mor renkte boyanmış olup tepeler basit kaya desenleriyle ve bitkisel formlarla hareketlendirilmiştir. Gökyüzü altınla boyanmıştır. Hz. Süleyman ve Seba Melikesi Belkıs figürünün arka kısmında cin tasvirleri yer alır. Bu figürler kırmızı, sarı, yeşil ve kobalt mavi renkli kıyafetlerle boyanmış olup kanatlı bir şekilde tasvir edilmişlerdir. Hz. Süleyman figürünün karşısında oturur vaziyette ve ayakta tasvir edilen insan figürleri yer almaktadır. Bu figürlerin başında beyaz sarı renklerde sarık ve üzerlerinde turuncu, kobalt mavi, sarı, yeşil ve açık mavi renkleriyle boyanmış kıyafetler olduğu görülür. Bu figürler Hz. Süleyman ve Melike Belkıs'la konuşur vaziyette tasvir edilmişlerdir. Tahttın önünde beyaz renkte üç tane ördek tasviri bulunmaktadır. Tepelerin arka kısmında çeşitli hayvan figürü bulunmaktadır. Bunlar gergedan, fil, at, inek, ceylan, geyik, aslan, keçi vb.dir. Cetvelin kobalt mavi ve altınla çekildiği görülür.

Resim 17.Süleyman ve Seba Kraliçesi Belkıs New York Halk Kütüphanesi, Kısas'ı-Enbiya, fol. 137

4.18. Sekizgen bir tahtta oturan Süleyman Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Hz. Süleyman kompozisyonun öznesi olarak çalışmanın ortasına yerleştirilmiştir. Kompozisyonda iç mekân algısı yaratan öğeleri yer almakta ve insanlardan, cinlerden ve şeytanlardan oluşmaktadır. Hz. Süleyman sekizgen bir taht üzerinde bir mimarla Kudüs'teki Yükseliş Kayası üzerinde bir tapınak olan Bayt al-Mukaddas'ın ilahi komuta edilen binasını tartışırken tasvir edilmiştir. Hz. Süleyman'ın oturduğu tahttın önünde bulunan merdiven dikkat çekmektedir. Tahtta oturan Hz. Süleyman'ın başında beyaz sarık ve altınla boyanmış hale yer almaktadır. Üzerinde koyu turuncu renkte iç elbise ve kobalt mavi kaftan olduğu görülür. Hz. Süleyman figürünün karşısında kaynakta mimar olduğu bilinen insan figürü bulunmaktadır. Bu insan figürü tahtta oturur vaziyette tasvir edilmiştir. Başında beyaz sarık ve üzerinde mavi iç elbise ve kaftan yer almaktadır. Süleyman peygamber figürünün arka kısmında cin tasvirleri bulunmaktadır. Bu cin tasvirleri turuncu, mavi, sarı ve kobalt mavi renklerde bulunmaktadır. Cin tasvirlerinde bir tanesinde kanat olduğu görülür. Bu kanat mavi renkte boyanmıştır. Hz. Süleyman figürünün karşısında bulunan insan figürünün arka tarafında üç tane şeytan figürü yer almaktadır. Bu şeytan figürlerinden bazıları çift boynuzlu bazısı ise tek boynuzlu olup mavi, pembe ve turuncu renklerde boyanmıştır. Üzerlerinde vücudunun yarısını kapatan kıyafetler bulunmaktadır. Arka zemin yeşil ve kobalt mavi renkte boyanmış olup üzeri duvar süslemeleri ve bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Bu alanda iki kapalı ve biri açık olan üç tane pencere

bulunmaktadır. Kapalı olan pencerelerdeki vitraylar dikkat çekicidir. Açık olan pencerede ise dış mekan öğeleri görülmektedir. Alt zemin pembe renkte boyanmıştır. Kompozisyonun alt kısmında üzeri süslemeli küp benzeri öğeler yer almaktadır. Bu öğelerin arka zemini kobalt mavi renkte boyanmıştır. Turuncu, mavi, yeşil ve altınla çekilmiş cetvelin üzerinde kompozisyon devam ettirilip ve üzerine kubbe tasvir edilmiştir. Kubbe kırmızı ve pembe renklerde boyanmış olup kobalt mavi renklerle desenler boyanmıştır. Kubbenin üzerinde altınla boyanmış âlem bulunmaktadır.

Resim 18. Sekizgen bir tahtta oturan Süleyman (Süleyman), bir mimarla Kudüs'teki Yükseliş Kayası üzerinde bir tapınak olan Bayt al-Mukaddas'ın ilahi komuta edilen binasını tartışıyor. New York Halk Kütüphanesi, SpencerColl. Pers. Kısas'ı-Enbiya, 127V

4.19. Süleyman ve Belkıs Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Hz. Süleyman ve Seba Melikesi Belkıs kompozisyonun öznesi olarak çalışmanın ortasına yerleştirilmiştir. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Geometrik formda tasvir edilen tahttın üzerinde Hz. Süleyman ve Seba melikesi Belkıs bulunmaktadır. Hz. Süleyman figürünün başında beyaz renkte sarık ve etrafında altınla boyanmış hale bulunmaktadır. Üzerinde lacivert renkte iç elbise ve üzerinde kırmızı renkte kısa kollu kaftan olduğu görülür. Ayağında sarı renkte

ayakkabılar bulunmaktadır. Aynı tahtta oturan Belkıs figürünün üzerinde sarı renkte iç elbise ve üstünde pembe renkte kısa kollu kaftan bulunmaktadır. Hz. Süleyman ve Belkıs figürünün karşı tarafında bir insan figürü yer almaktadır. Bu insan figürü taht üzerinde oturur vaziyette tasvir edilmiş olup başında beyaz sarık ile tasvir edilmişlerdir. Üzerinde mavi renkte kıyafet ve boynunda kırmızı renkte örtü olduğu görülür. Belinde bordo renkte kuşak ve ayağında beyaz ve koyu kahve renkte olan ayakkabılar bulunmaktadır. Tahttın arka tarafında cin tasviri bulunmaktadır. Bu cin tasvirinin üzerinde kırmızı ve bordo tonlarda kıyafet olduğu görülür. Saçları bağlı bir şekilde duran cin tasviri kanatlı olarak tasvir edilmiştir. Tahttın sağ tarafında beyaz renkte boynuzlu, kelepçeli, yarı çıplak olarak tasvir edilen şeytan figürü bulunmaktadır. Bu figür elinde bir obje ile yere oturur vaziyette tasvir edilmiştir. Hz. Süleyman figürünün sol tarafında hüdhüd kuşunun olduğunu söyleyebiliriz. Alt zemin siyah renkte boyanmıştır. Bu alan akarsu tasviri, basit kaya formları ve pembe yeşil, sarı ve kırmızı renklerdeki bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Yine bu zeminde hayvan figürlerinin de olduğunu görmekteyiz. Arka zemin gri renkte boyanmıştır. Tepeler basit kaya formlarıyla ve yeşil, kırmızı ve sarı renklerdeki bitkisel desenlerle hareketlendirilmiştir. Buradaki tepelerin önünde ve arkasında duran insan ve hayvan figürleri dikkat çekmektedir. Gökyüzü altınla boyanmış olup siyah, gri ve beyaz renklerdeki bulutlarla hareketlendirilmiştir. Çalışmanın cetvelinin altınla çekildiği görülmektedir.

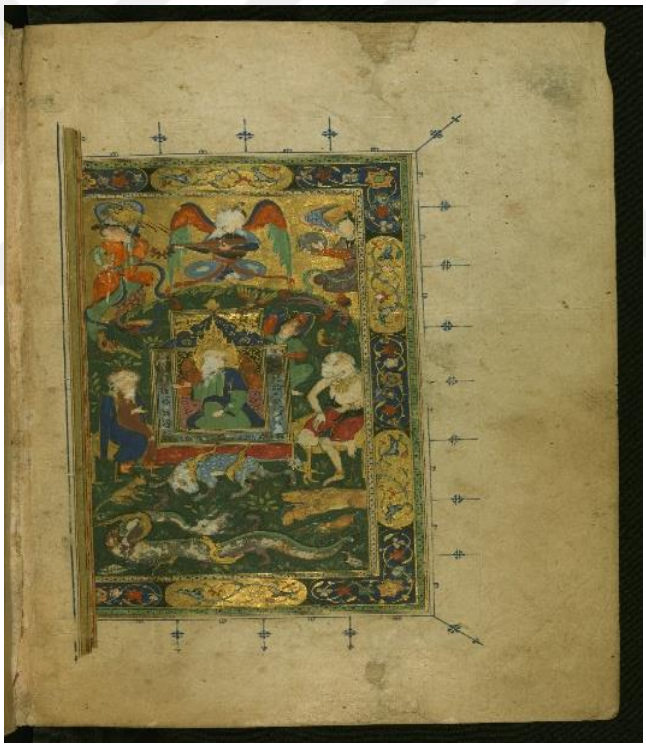

Resim 19. Süleyman ve Belkıs Kısas'ı-Enbiya (c. 1595. Fol. 132v. Fransa, Paris Ulusal Kütüphanesi)

4.20. Kral Süleyman Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Zemin koyu yeşil renkte boyanmıştır. Üzerinde çeşitli bitkisel formlarda süslemeler olduğu görülür. Gökyüzü altınla boyanmıştır. Kral Süleyman kompozisyonun öznesi olarak çalışmanın ortasına yerleştirilmiştir. Geometrik formda ve gölgelikli olarak tasvir edilen tahttın üzerinde Kral Süleyman bulunmaktadır. Bu taht kobalt mavi, açık mavi, pembe, siyah, altın ve turuncu renklerde boyanmış üzeri bitkisel desenlerle süslenmiştir. Kral Süleyman figürünün başında beyaz renkte sarık ve etrafında altınla boyanmış hale bulunmaktadır. Kral Süleyman figürünün yüzü beyaz boya ile kapatılmış veya deforme olmuştur. Üzerinde kobalt mavi ve kısa kollu kaftan içerisinde yeşil renkte bir elbise ile tasvir edilmiştir. Kral Süleyman figürünün sağ tarafında insan figürü bulunmaktadır. Oturur vaziyette tasvir edilen figürün üzerinde kobalt mavi kaftan içerisinde kahverengi bir iç elbise olduğu görülür. Kral Süleyman figürünün sol tarafında şeytan figürü oturur vaziyette tasvir edilmiştir. Bu figür ten renginde boyanmış olup yarı çıplak olarak tasarlanmıştır. Vücudunun yarısını kapatan, kırmızı

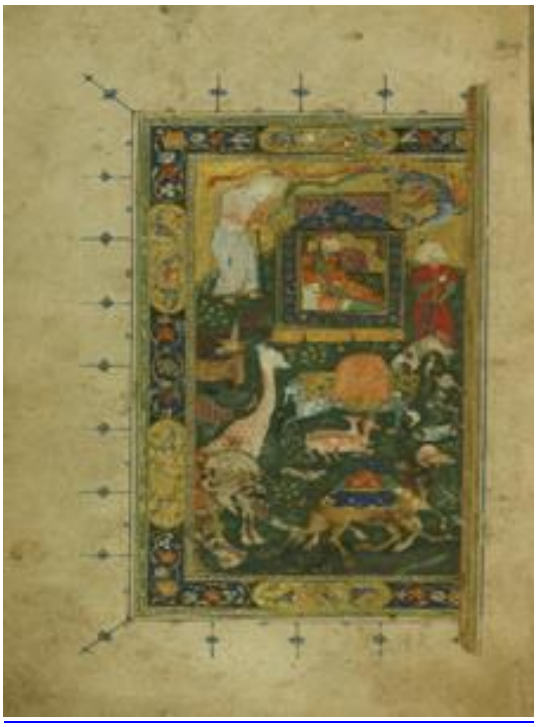
renkte kumaş olduğu görülür. Şeytan tasvirinin kucağında duran bir siyah renkte hayvan figürünün olması dikkat çekicidir. Ayrıca bu figürün boynunda, el ve ayak bileklerinde altınla boyanmış boyunluk ve kelepçelerin olduğu görülmektedir. Kral Süleyman figürünün arka tarafında duran dört tane cin tasviri yer almaktadır. Cin figürleri turuncu, kobalt mavi, mavi, yeşil, pembe renklerde kıyafetlerle ve kanatlı bir şekilde tasvir edilmiştir. Bu cin tasvirlerinin ellerinde bulunan müzik aletleri dikkat çekicidir. Kral Süleyman figürünün ön tarafında çeşitli hayvan figürlerinin olduğu görülmektedir. Tek tarafına cetvel çekilen kompozisyonun etrafına kobalt mavi, kırmızı, turuncu ve altın renkleriyle kitap süslemeleri yapılmıştır. Çift sayfaya kurgulanan çalışmanın diğer yüzünde Kraliçe Belkıs tasvir edilmiştir.

Resim 20. Kral Süleyman Divan'ı-Hafız Walters Art MuseumMs. W.631. fol.2b.

4.21. Kraliçe Seba Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Zemin koyu yeşil renkte boyanmıştır. Üzerinde çeşitli bitkisel formlarda süslemeler olduğu görülür. Gökyüzü altınla boyanmıştır. Kraliçe Belkıs kompozisyonun öznesi olarak çalışmanın ortasına yerleştirilmiştir. Geometrik formda ve gölgelikli olarak tasvir edilen tahttın üzerinde Kraliçe Belkıs bulunmaktadır. Belkıs figürü tahttın üzerinde duran yastığa dayanarak tasvir edilmiştir. Kraliçe Belkıs figürünün başında taç olduğu görülür. Bu figürün üzerinde ise yeşil renkte iç elbise ve üstünde uzun kollu turuncu kaftan bulunmaktadır. Bu taht kobalt mavi, açık mavi, pembe, siyah, altın ve turuncu renklerde boyanmış üzeri bitkisel desenlerle süslenmiştir. Tahttın sağ ve sol tarafında duran iki tane insan figürü görülmektedir. Bu insan figürlerinin üzerinde kırmızı, turuncu, yeşil ve beyaz renklerde boyanan kıyafetler bulunmaktadır. Bu kompozisyonda birçok çeşit hayvan figürünün olduğu görülür. Bu figürler arasında Zümrüd-ü Anka, zürafa, deve, at, maymun, geyik ve sürüngenlerin olduğu görülür. Burada fil görünümünde olan hayvanın başka bir hayvanı yutarken tasvir edilmesi dikkat çekicidir. Tek tarafına cetvel çekilen kompozisyonun etrafına kobalt mavi, kırmızı, turuncu ve altın renkleriyle kitap süslemeleri yapılmıştır.

Resim 21. Kraliçe Seba (Belkıs) Divan'ı-Hafız (Walters Art MuseumMs. W.631. fol.3A.)

4.22. Kral Süleyman Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Zemin koyu yeşil renkte boyanmıştır. Üzerinde çeşitli bitkisel formlarda süslemeler olduğu görülür. Arka zemin mor ve açık kahverengi boyanmıştır. Tepeler basit kaya formlarıyla hareketlendirilmiştir. Gökyüzü kobalt maviye boyanmış ve bu alanda bulunan bulut tasvirleri beyaz renkte olup dinamik bir şekilde kompozisyona yerleştirilmiştir. Kompozisyonun öznesi konumundaki Kral Süleyman figürü çalışmanın ortasına tasvir edilmiştir. Geometrik formda ve üstü açık olarak tasvir edilen tahttın üzerinde Kral Süleyman bulunmaktadır. Bu taht kobalt mavi, gri ve altın renklerde boyanmıştır. Altınlı olan kısımlar farklı renkte taşlar ve bitkisel desenlerle süslenmiştir. Kral Süleyman figürünün başında taç üzerinde ise turuncu renkte kıyafet olduğu görülür. Bağdaş kurarak oturan Kral Süleyman figürünün sağ elinde mendil tasviri bulunur. Kompozisyonun öznesi olan Süleyman figürünün önünde çeşitli ikramların olduğu görülür. Kral Süleyman figürünün etrafında insanlardan, cinlerden ve hayvanlardan ordusunun olduğu görülür. Kral Süleyman'ın huzurunda bulunan insanlar ve cinlerden bazılarının ona hizmet ettiği, bazılarının ikramlarda bulunduğu ve bazılarının da onu eğlendirdiği söylenebilir. İnsan tasvirlerinin üzerinde turuncu, sarı, kobalt mavi, kırmızı, gri ve açık mavi renklerde kıyafet olduğu başlarının beyaz renkteki örtülerle tasvir edildikleri görülür. Cin tasvirlerinin üzerinde açık mavi, turuncu, sarı, kırmızı, gri renkte kıyafet olduğu ve turuncu, sarı, gri, mavi renklerde kanatlarla tasvir edildiği görülür. Ayrıca bu cin tasvirlerinin bazılarının başında şapka görünümünde objelerin olduğu ve arka zeminde bulunan bazı cin figürlerinin kucağında kuş tasvirlerinin olduğu dikkat çekicidir. Hayvan tasvirlerinin fil, zürafa, deve, boğa, at, eşek, gergedandan ve kuşlardan oluştuğu ve bu hayvan tasvirlerinin, gri ve kahverengi tonlarında ve beyaz renklerde boyandığı görülür. Kompozisyonun cetveli siyah, kırmızı renklerde ve altınla çekilmiştir.

Resim 22. Şehname Firdevsi (Krallar Kitabı) Freer Gallery of Art and Arthur M. Sackler Gallery d.1020.

4.23. Süleyman ve Meclisi Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Zemin koyu yeşil renkte boyanmıştır. Üzerinde çeşitli bitkisel formlarda süslemeler olduğu görülür. Ayrıca koyu yeşil boyanan zemin üzerinde akarsuyun olduğu ve kıyı kısımlarında basit kaya ve taş formlarının olduğu dikkat çekicidir. Arka zemin açık mavi renkte boyanmıştır. Tepeler basit kaya formlarıyla hareketlendirilmiştir. Gökyüzü altınla, bulutlar açık mavi renkte boyanmıştır. Kompozisyonun öznesi konumundaki Süleyman peygamber figürü çalışmanın ortasına tasvir edilmiştir. Geometrik formda ve üstü açık olarak tasvir edilen tahttın üzerinde Süleyman peygamber bulunmaktadır. Bu tahttın iç kısmı pembe dış kısmı altınla boyanmıştır. Ve tahttın üzeri siyah renkteki

bitkisel desenlerle süslenmiştir. Süleyman peygamber figürünün başında beyaz renkte sarığın, etrafında ise altınla boyanmış hale olduğu görülür. Üzerinde ise açık renkte iç elbise ve üstünde ise kırmızı bir kaftan bulunmaktadır. Bağdaş kurarak tahtında oturan Süleyman peygamber figürünün konuşurken tasvir edildiği söylenebilir. Süleyman peygamber figürünün etrafında insanlardan, cinlerden ve hayvanlardan ordusunun olduğu görülür. Hz. Süleyman'ın huzurunda bulunan insanlar, hayvanlar ve cinler ile tartıştıkları söylenebilir. Renkler net ve canlı olmamakla birlikte,insan tasvirlerinin üzerinde kobalt mavi,açık mavi kırmızı, gri ve kahverengi kıyafetler olduğu görülür. Cin tasvirlerinin üzerinde açık mavi, kırmızı, turuncu, gri ve kahverengi kıyafet olduğu ve kırmızı, gri, mavi renklerde kanatlarla tasvir edildiği görülür. Hayvan tasvirlerinin, vahşi hayvanlar, böcekler, sürüngenler ve kuşlardan oluştuğu ve bu hayvan tasvirlerinin, beyaz, bordo, gri ve kahverengi boyandığı görülür. Etrafı kitap süslemeleriyle doldurulan kompozisyonun cetveli altınla çekilmiştir.

Resim 23. Rawdat al Safa, Süleyman'ın insanlar, cinler, hayvanlar, vahşi hayvanlar, kuşlar, sürüngenler ve böcekler için bir günlük yemek sağlaması (Henri Vever koleksiyonu.d1498.)

4.24. Süleyman ve Belkıs Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Zemin yeşil renkte boyanmıştır. Üzerinde çeşitli bitkisel desenler bulunmaktadır. Arka zemin açık kahverengi boyanmış ve üzerinde basit bitkisel desenler bulunmaktadır. Tepeler basit kaya formlarıyla hareketlendirilmiştir. Gökyüzü altınla boyanmış üzeri kobalt mavi ve beyaz renkte bulutlarla tasvir edilmiştir. Hz. Süleyman ve Seba Melikesi Belkıs kompozisyonun öznesi olarak çalışmanın ortasına yerleştirilmiştir. Altıgen formda, basamaklı, iç tarafı kırmızı renkte ve ahşap olarak tasvir edilen tahttın üzerinde Hz. Süleyman ve Seba melikesi Belkıs bulunmaktadır. Hz. Süleyman figürünün başında beyaz renkte sarık ve etrafında altınla boyanmış hale bulunmaktadır. Üzerinde kobalt mavi renkte iç elbise ve üstünde yakası kırmızı ve sarı renkte işlemeli olan açık yeşil renkte kısa kollu kaftan olduğu görülür. Ayağında beyaz renkte ayakkabılar bulunmaktadır. Aynı tahtta oturan Belkıs figürünün başında altınla boyanmış taç ve etrafında altınla boyanmış hale olduğu görülür. Melike Belkıs'ın üzerinde turuncu renkte iç elbise ve üstünde mor renkte kısa kollu kaftan bulunmaktadır. Hz. Süleyman ve Belkıs figürünün sağında ve solunda insan figürü yer almaktadır. Hz. Süleyman'ın sağında oturan insan figürü taht üzerinde oturur vaziyette tasvir edilmiştir. Bu figürün başında yeşil renkte sarık bulunmakta üzerinde ise kırmızı ve yeşil renklerde kıyafetler yer almaktadır. Hz. Süleyman ve Belkıs figürünün sol tarafında duran diğer insan figürü ayakta tasvir edilmiştir. Bu figürün başında beyaz renkte örtü olduğu görülür. Üzerinde ise kırmızı ve kobalt mavi renkte kıyafet belinde pembe renkte kuşak bulunmaktadır. Tahttın arka tarafında cin tasviri bulunmaktadır. Bu cin tasvirinin üzerinde kırmızı ve yeşil renkte kıyafet olduğu görülür. Saçları bağlı bir şekilde duran cin figürü kanatlı olarak tasvir edilmiştir. Bu cin tasviri tahtta oturan Melike Belkıs ile konuşurken tasvir edilmiştir. Tahttın sağ tarafında beyaz renkte boynuzlu, kelepçeli, yarı çıplak ve elinde asa olan şeytan figürü bulunmaktadır. Bu figür Hz. Süleyman'ın hizmetine verilen şeytanlardan olduğu söylenebilir. Tahttın karşı zeminde Hz. Süleyman'ın vahşi hayvanlar, sürüngenler, böcekler, kuşlar, ejderhalar, atlar, deve, aslan, kaplan, ceylan, geyik, inek, keçi, koyun, tavşan vb. oluşan ordusu yer almaktadır. Bu alanda küçük bir göletin olması dikkat çekicidir. Tahttın arka zemininde çınar ağacı, iki tane Zümrüd-

ü Anka, Tavus kuşu ve çok sayıda kuş çeşidi tasvir edilmiştir. Ayrıca tahtın üzerinde Hüdhüd kuşunun tasviri yer almaktadır. Kompozisyonun cetveli altın ve kobalt maviyle çekilmiştir.

Resim 24. Falname: Süleyman ve Belkıs, Londra, Khalili Coll. folio 21b.

4.25. Süleyman ve Seba Kraliçesi Belkıs Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Zemin yeşil renkte boyanmıştır. Üzerinde çeşitli bitkisel desenler bulunmaktadır. Arka zemin mavi renkte boyanmış ve üzerinde basit bitkisel desenler bulunmaktadır. Tepeler basit kaya formlarıyla hareketlendirilmiştir. Gökyüzü kobalt maviyle boyanmış üzeri beyaz renkte bulutlarla tasvir edilmiştir. Hz. Süleyman ve Seba Melikesi Belkıs kompozisyonun öznesi olarak çalışmanın ortasına yerleştirilmiştir. Kompozisyonun diğer öğelerini Hz. Süleyman'ın insanlar, cinler ve şeytanlardan oluşan ordusu oluşturmaktadır. Çalışmanın merkezinde bulunan Süleyman peygamber ve Melike Belkıs tasvirleri birbirleriyle konuşurken tasvir edildiği söylenebilir. Altıgen formda, ayaklı ve ahşap olarak tasvir edilen iki adet taht tasvir edilmiştir. Çalışmanın sol tarafında olan tahttın

üzerinde Hz. Süleyman tasviri, çalışmanın sağ tarafında olan tahttın üzerinde ise Melike Belkıs tasviri bulunmaktadır. Süleyman peygamber tahtında bağdaş kurarak oturmuştur. Peygamber Süleyman tasvirinin başında altın ve kobalt mavi renginde taç ve etrafında altınla boyanmış hale yer almaktadır. Üzerinde kobalt mavi iç elbise turuncu renkte kısa kollu kaftan tasvir edilmiştir. Ayağında sarı renkte ayakkabı olduğu görülür. Hz. Süleyman tasvirinin karşısında bulunan Melike Belkıs tasvirinin başında taç bulunmaktadır. Üzerinde turuncu renkte iç kıyafet üstünde kobalt mavi ve kısa kollu kaftan yer almaktadır. Karşı zeminde Hz. Süleyman ve Melike Belkıs ile sohbet eden insanlar ve cinler bulunmaktadır. Kompozisyonun sağ tarafında bulunan insanların başında beyaz sarıklar bulunmakta, üzerlerinde ise kobalt mavi, mavi, turuncu ve sarı renkte kıyafetler olduğu görülmektedir. İnsanların arka tarafında kendi aralarında konuşan cin tasvirleri bulunmaktadır. Bu cinlerin üzerinde sarı, turuncu, kobalt mavi renginde kıyafetler ve turuncu sarı, beyaz, pembe renkte kanatlarla tasvir edilmiştir. Kompozisyonun sol tarafında yerde oturan ve Süleyman Peygamberin sol tarafında duran yine cin tasvirleri görülmektedir. Bu cin figürlerinin üzerinde kobalt mavi, turuncu, sarı ve pembe renkte kıyafetler ve sarı, mavi, turuncu, beyaz ve pembe renkte kanatlar olduğu görülür. Kompozisyonun arka zemininde bulunan mavi renkteki tepelerin arkasında sarı, turuncu ve pembe renkte şeytan figürleri bulunmaktadır. Şeytan figürleri boynuzlu olarak tasvir edilmişlerdir. Kollarında, boynunda kelepçeler bulunan şeytan figürlerinden bir tanesinin elinde asa bulunmaktadır. Bu figürler kendi aralarında konuşurken tasvir edilmişlerdir. Kompozisyonun cetveli turuncu, yeşil, altın ve kobalt maviyle çekilmiştir.

Resim 25. Kısas'ı-Enbiya, Süleyman ve Seba Kraliçesi Belkıs. TSK. H. 1225

4.26. Kral Süleyman ve İbibik Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Dış mekân ve iç mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. İç mekânda bulunan zemin turuncu, sarı ve pembe renkte boyanmıştır. Bu zeminin üzerinde çeşitli bitkisel desenler bulunmaktadır. Arka zeminde iç mekân ve dış mekân öğeleri tasvir edilmiştir. Dış mekânda alt zemin yeşil renkte boyanmıştır. Üzerinde ağaç tasviri bulunmaktadır. Tepeler basit kaya formlarıyla hareketlendirilmiştir. Dış mekân tasvirinde arka zemin turuncu renkte boyanmıştır. Gökyüzü açık mavi ve lacivert renkte boyanmıştır. Arka zeminde bulunan iç mekân öğeleri beyaz renkte boyanmış olup üzerinde kırmızı renkte süslemeler bulunmaktadır. Kompozisyonun öznesi konumundaki Süleyman peygamber figürü çalışmanın ortasına tasvir edilmiştir. Geometrik formda ve üstü gölgelikli olarak tasvir edilen tahttın üzerinde Süleyman peygamber bulunmaktadır. Bu tahttın zemini açık kahverengi boyanmış, dış kısmı altınla boyanmıştır. Altınla boyanan bölüm üzerinde kırmızı, yeşil ve beyaz renkte bitkisel desenler yer almaktadır. Ve tahttın gölgeliği kırmızı ve altınla boyanmış üzerinde basit bitkisel süslemeler bulunmaktadır. Süleyman peygamber figürünün başında beyaz ve kırmızı renkte sarığın, etrafında ise altınla boyanmış hale olduğu

görülür. Üzerinde ise mor renkte iç elbise ve üstünde ise altınla boyanmış kaftan bulunmaktadır. Bağdaş kurarak tahtında oturan Süleyman peygamber figürünün konuşurken tasvir edildiği söylenebilir. Süleyman peygamber figürünün etrafında insanlardan, cinlerden ve hayvanlardan ordusunun olduğu görülür. Hz. Süleyman'ın, huzurunda olan ibibik (hüdhüd), insanlar ve şeytanlar ile sohbet ettiği söylenebilir. Hz. Süleyman'ın karşısında duran ibibik(hüdhüd) sarı ve siyah renklerde boyanmıştır. Hz. Süleyman'ın arka tarafında duran insan figürünün başında altınla boyanan şapka, üzerinde turuncu renkte kıyafet olduğu görülür. Ayrıca bu figürün elinde duran altınla boyanan yelpaze dikkat çekicidir. Çalışmanın sol alt köşesinde yer alan insan tasvirlerinin başlarında siyah, sarı ve altınla boyanmış şapka, üzerlerinde turuncu, pembe ve sarı renkte boyanmış kıyafetler olduğu görülür. Çalışmanın sağ alt köşesinde beyaz ve pembe renkte boyanan şeytan tasviri bulunmaktadır. Bu şeytan tasvirleri boynuzlu ve kelepçeli olarak tasvir edilmişlerdir. Çalışmanın alt zemininde bulunan insan ve şeytan tasvirleri dış mekâna tasvir edilmişlerdir. Bu dış mekânda Hz Süleyman'ın bulunduğu mekâna uzanan basamaklar ve basit bitkisel desenler bulunmaktadır. Kompozisyonun cetveli turuncu, mavi, yeşil renklerde çekilmiştir.

Resim 26. Şirazi Divanı Kral Süleyman ve ibibik, Walters Sanat Müzesi, W.636, fol. 84a.

4.27. Kral Süleyman'ın İblisler Tarafından Taşınan Tahta Oturması Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Dış mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Zemin yeşil renkte boyanmıştır. Üzerinde çeşitli bitkisel desenler bulunmaktadır. Arka zemin turuncu renkte boyanmış olup zemin basit ağaç desenleri ile hareketlendirilmiştir. Gökyüzü lacivert ve beyaz renkte boyanıp boyalar birbirine kaynaştırılarak tasvir edilmiştir. Kompozisyonun öznesi konumundaki Süleyman peygamber figürü çalışmanın ortasına tasvir edilmiştir. Kompozisyonu oluşturan diğer öğelerini ise Hz. Süleyman'ın postacısı konumundaki hüdhüd, iblis ve diğer kuşlar oluşturmaktadır. Geometrik formda ve üstü açık olarak tasvir edilen tahttın üzerinde Süleyman peygamber bulunmaktadır. Bu tahttın iç kısmı mor ve pembe renkte, dış kısmı ise altınla boyanmıştır. Tahttın ayaksız ve omuzlarda taşınıyor olması dikkat çekicidir. Süleyman peygamber figürünün başında beyaz ve mor renkte olan sarık ve etrafında altınla boyanmış hale olduğu görülür. Üzerinde ise turkuaz renkte iç elbise ve üstünde altınla boyanmış bir kaftan bulunmaktadır. Bu kaftanın üzerinde mor renkte kumaş desenleri bulunmaktadır. Hz. Süleyman'ın bulunduğu tahttın alt kısmında pembe, gri, beyaz ve turuncu renkte olan iblislerden bir grup olduğu görülür. İblislerin, Hz. Süleyman'ın hizmetine verilen iblisler olduğu ve onun tahtını taşıdıkları söylenebilir. Süleyman peygamber figürünün üst kısmında ise beyaz ve açık mavi renklerden oluşan kuş tasvirlerinin olduğu görülür. Bu kompozisyonun cetveli ise renkler net olmamakla birlikte kırmızı, yeşil, kobalt mavi ve altınla boyanmıştır.

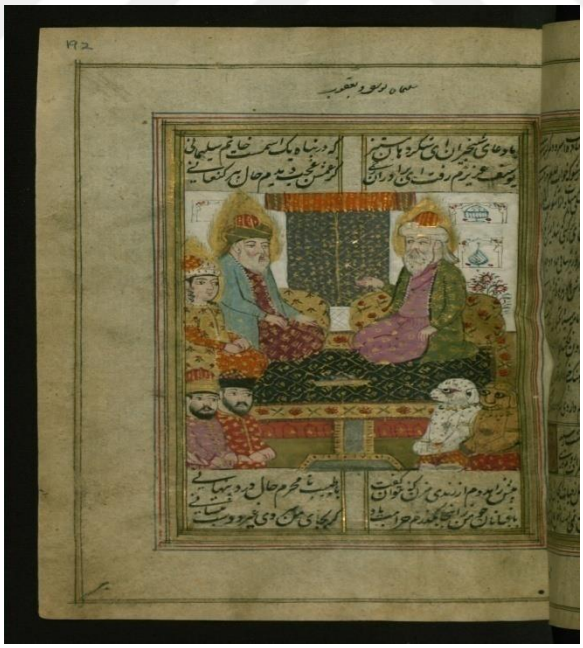

Resim 27. Kral Süleyman, iblisler tarafından taşınan tahtına oturmuş, Walters Sanat Müzesi W.636, fol. 125a.

4.28. Kral Süleyman ve Şeytanları Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. İç mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. Alt zemin siyah, sarı, yeşil ve kırmızı renkte boyanmıştır. Bu zemin üzerinde kilim desenleri bulunmaktadır. Arka zemin beyaz, gri, turuncu vb. renkte boyanmış olup üzerinde iç mekân mimarisini yansıtan öğeler görülmektedir. Kompozisyonun öznesi konumundaki Kral Süleyman, Yakup ve Yusuf figürleri çalışmanın ortasına tasvir edilmiştir. Kompozisyonun diğer öğelerini ise Kral Süleyman'ın, şeytanları ve insanlardan oluşan bir grup oluşturmaktadır. Kral Süleyman, Yakup, Yusuf ve kompozisyonun diğer öğeleri yerde oturur şekilde tasvir edilmişlerdir. Bu kompozisyonda figürlerin yerde oturur vaziyette tasvir edilmeleri dikkat çekicidir. Kral Süleyman başında beyaz ve turuncu renkte sarık, etrafında altınla boyanmış hale ile tasvir edilmiştir. Üzerinde pembe renkte iç elbise üstünde ise yeşil renkte kaftan bulunmaktadır. Konuşur vaziyette tasvir edilen Kral Süleyman figürünün arka kısmında minder tasviri görülmektedir. Bu minder tasviri sarı, kırmızı ve yeşil renkte boyanmıştır. Kral Süleyman figürünün sağında Yakup ve Yusuf figürü bulunmaktadır. Yakup figürünün başında yeşil ve

kırmızı renkte sarık ve etrafında altınla boyanmış hale bulunmaktadır. Üzerinde mor renkte iç elbise üstünde ise açık mavi renkte kaftan bulunmaktadır. Yakup figürünün sağ tarafında duran Yusuf figürünün başında turuncu ve beyaz renkte taç ve etrafında altınla boyanmış hale tasvir edilmiştir. Üzerinde turuncu renkte iç elbise üstünde sarı renkte, yarım kollu kaftan bulunmaktadır. Bu bölümde duran insan figürlerinin başında siyah, kırmızı ve sarı renkte sarık, üzerinde kırmızı, pembe ve sarı renkte kıyafetler olduğu görülür. Kral Süleyman'ın sol tarafında şeytan figürleri görülmektedir. Şeytan figürlerinin beyaz ve kahverengi olduğu, vücutlarının yarısını kapatan kırmızı ve sarı renkte örtü bulunmaktadır. Arka zeminde Kral Süleyman ve Yakup figürünün ortasında üzeri gri, sarı ve turuncu renkte örtüyle kapalı pencere tasviri görülmektedir. Pencere tasvirinin sağ ve sol tarafında niş tasvirleri yer alır. Bu niş tasvirlerinin içerisinde çeşitli objeler bulunmaktır. Orta zeminde sarı renkte tabak olduğu görülür. Kral Süleyman ve şeytanları adlı kompozisyonun cetvelinin altın, yeşil, kobalt mavi ve turuncu renkte çekildiği görülür.

Resim 28. Şirazi Divanı Yakup ve Yusuf'tan önce şiirler (divan), Kral Süleyman ve şeytanları, Walters Sanat Müzesi W.636, fol. 192a

4.29. Kral Süleyman ve Onun Mahkemeleri Konulu Minyatür

Kompozisyon dikey eksende dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Dış mekân ve iç mekân algısı yaratan öğelerin çalışmayı desteklediği görülür. İç mekânda bulunan zemin turuncu, sarı ve pembe renkte boyanmıştır. Bu zeminin üzerinde çeşitli bitkisel desenler bulunmaktadır. Arka zeminde iç mekân ve dış mekân öğeleri tasvir edilmiştir. Arka zeminde bulunan dış mekânın alt zemini sarı renkte boyanmıştır. Üzerinde ağaç tasviri bulunmaktadır. Arka zeminde bulunan iç mekân öğelerinin beyaz renkte boyanıp üzerinin kırmızı renkte desenlerle hareketlendirildiği görülür. Gökyüzü açık mavi ve lacivert renkte boyanmıştır. Alt zeminde bulunan iç mekân öğeleri beyaz ve turuncu renkte boyanmış olup turuncu zemin üzerinde kırmızı, yeşil ve altınla boyanan süslemeler bulunmaktadır. Yine alt zeminde bulunan dış mekân öğeleri ise zemin gri renkte boyanmış olup üzeri pembe ve yeşil renkte bitkisel süslemelerle hareketlendirilmiştir. Kompozisyonun öznesi konumundaki Kral Süleyman figürü çalışmanın ortasına tasvir edilmiştir. Geometrik formda ve üstü gölgelikli olarak tasvir edilen tahttın üzerinde Kral Süleyman bulunmaktadır. Bu tahttın zemini açık turuncu renkte boyanmış, dış kısmı ise altınla boyanmıştır. Altınla boyanan bölüm üzerinde kırmızı, yeşil ve beyaz renkte desenler yer almaktadır. Ve tahttın gölgeliği kırmızı, beyaz ve altınla boyanmıştır. Üstünde basit bitkisel süslemeler ve saçaklar bulunmaktadır. Kral Süleyman figürünün başında beyaz ve kırmızı renkte sarık, etrafında ise altınla boyanmış hale olduğu görülür. Üzerinde ise mor renkte iç elbise ve üstünde ise altınla boyanmış kaftan bulunmaktadır. Bağdaş kurarak tahtında oturan Kral Süleyman figürünün konuşurken tasvir edildiği söylenebilir. Kral Süleyman figürünün etrafında insanların olduğu görülür. Kral Süleyman'ın sağ tarafında duran insan figürlerinin sarı renkte sarık ve dönemin özelliklerini yansıtan şapka olduğu üzerlerinde ise pembe ve altınla boyanmış kıyafetler olduğu görülür. Sol tarafında duran figürün ise başında dönemin özelliklerini yansıtan şapka olduğu üzerinde ise açık mavi tonlarda kıyafet olduğu görülür. Kral Süleyman figürünün arka tarafında duran insan figürünün başında altınla boyanan dönemin özelliklerini yansıtan şapka, üzerinde turuncu renkte kıyafet olduğu görülür. Bu figürün elinde altınla boyanan yelpaze dikkat çekicidir. Çalışmanın cetveli altın, kobalt mavi ve turuncu renkte çekilmiştir.

Resim 29. Şirazi Divanı Kral Süleyman ve onun mahkemeleri, Walters Sanat Müzesi W.636, fol. 43a

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kutsal kitaplarda yer alan peygamber kıssalarının çoğunun minyatür sanatına konu edildiği gibi Hz. Süleyman'ın kıssasından birçok kesitin de tasvir edildiği görülür. Bu kaynaklardan bazılarının; *Bursalı Uzun Firdevsi'nin Süleymannamesi, Mantıku't-tayr, Falname, Kısas-ı Enbiya, Zübdetü'tüt-Tevarih, Acaibül-Mahlukat, Hümayunname, Şehname Firdevsi, Rawdat al Safa, Şirazi Divanı* olduğu bilinmektedir.

Ele alınan bu çalışmadaki minyatürler, gerek yurtiçi gerekse yurtdışındaki kütüphanelerde olan yazma eserlerden, kitaplardan, makalelerden ve doktora tezlerinden alınmıştır. Bu minyatürler konu bakımından incelendiğinde, genel olarak Hz Süleyman'ın Yahudi ve İslam dinindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Hz. Süleyman konulu minyatürlerin ağırlıklı olarak İslam'da ve İsrailiyat'ta bahsi geçen kıssalardan esinlenerek resmedildiği tespitine ulaşılır. Bunlar genelde Melike Belkıs'ın tahtının getirilmesi, Hz. Süleyman'ın insanlara, hayvanlara ve cinlere hükmetmesi gibi Hz Süleyman ile ilgili Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin yanı sıra, Tefsirler ve Tevrat'taki bilgilerden faydalanarak hazırlanmıştır.

Minyatürler incelendiğinde kompozisyon düzeni bakımından aynı olan çalışmaların biçim, üslup, renk vb. bakımdan farklılık gösterdiği görülür. Bu durumun oluşmasındaki nedenler içerisinde Hz. Süleyman ile ilgili minyatürlerde aynı konuların farklı sanatçılar tarafından ve farklı dönemlerde, birçok kez tasvir edilmesinden kaynaklandığı görülür. Buradan yola çıkarak şunu söyleyebiliriz: hem minyatür sanatının dinamikliği bakımından hem de kompozisyon düzeni bakımından değerlendirilen konunun geleceğe aktarılmasına iyi yönde katkı sağlamıştır.

Sonuç olarak, yapılan minyatürlerin beslendiği kaynakların Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin, Tevrat'taki bilgilerin ve tefsir kaynaklarının yanı sıra kadim inanışlardan da etkilenerek oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bazı kaynaklarda Hz. Süleyman'ın her yönüyle en parlak peygamber olduğu yer almaktadır. İslam dininde peygamber, hükümdar olarak Yahudilikte ise Kral olarak kabul edilmesinden dolayı minyatürler kompozisyon düzeni bakımından incelendiğinde çoğunlukla Hz. Süleyman'ın

tahtında otururken, insanlardan, cinlerden, şeytanlardan ve hayvanlardan oluşan meclisiyle tasvir edildiği görülür. Öte yandan konu olarak en çok tasvir edilen minyatürler arasında Hz. Süleyman ve Melike Belkıs'ın aynı taht üzerinde oturup etraflarında yine insanlardan, cinlerden, şeytanlar ve hayvanlardan oluşan meclisin yer aldığı görülür. Rastladığımız diğer konular arasında Hz. Süleyman'ın ulağı olan Hüdhüd'ün, Hz. Süleyman'ın tapınağını inşa ettirmesi ve Hz. Süleyman'ın asasına dayanarak vefat etmesi yer almaktadır.

Hz. Süleyman konulu minyatürlerin kompozisyon düzenleri minyatür ilkeleri bağlamında incelenerek bu doğrultuda minyatürlerin konu olarak benzerlik ve farklılıklarına değinilmiştir. Kompozisyon düzenlerinin dikdörtgen formda kurgulandığı konunun öznesi durumundaki Hz. Süleyman figürünün merkeze yerleştirildiği, mekânın olarak genel olarak dış mekân, aynı zamanda iç mekân unsurlarının da konuya eklenerek hareketlendirildiği görülmüştür.

KAYNAKLAR

And, M. (2008).*Minyatürlerle osmanlı- islam mitologyası*. İstanbul: Yapı kredi yayınları.

And, M. (2017).*Osmanlı Tasvir Sanatları 1: Minyatür.* İstanbul: YKY

Aslanapa, O. (1989). *Türk sanatı*.İstanbul: Remzi kitabevi

Aslanapa, O. (1993). *Türk sanatı el kitabı.* İstanbul: İnkılap Kitap Evi.

Barutçu, Z.(2002). *Tevrat, zebur, incil ve Kur'an-ı Kerim'deki ortak ayetler.* İstanbul: Üs yayıncılık

Binark, İ. (1975). *Eski kitapçılık sanatlarımız*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Cömert, B. (2006). *Mitoloji ve İkonografi*. Ankara: De ki yayıncılık

Çakan, L.-Solmaz, N.(2006) *Kur'an-ı Kerim'e göre peygamberler ve tehvid mücadelesi*. İstanbul: Ensar neşriyat ticaret anonim şirketi

Çoruhlu, Y. (2007). *Erken devir türk sanatı iç asya'da türk sanatının doğuşu ve gelişimi*. İstanbul: Kabalcı. Yayın Evi.

Deveci, A. (2015).*Osmanlı Minyatüründe İkincil Önemi Olan Kadınlar* (Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.

Es-sabuni, M.A. (2010). *Safvetü't-tefâsir tefsirlerin özü.* İstanbul: Ensar neşriyat ticaret.

Gündüz, Ş. (2007). *Yaşayan dünya dinleri.* İstanbul: Diyanet işleri başkanlığı yayınları. 680.

İpşiroğlu, M.Ş.(2005) *İslamda resim yasağı ve sonuçları.* İstanbul: Yapı kredi yayınları

İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, (2019) Yazma eserler Bölümü: Hamidiye 980

İslamoğlu, M. (2009). *Hayat Kitabı Kur'an*. İstanbul: Düşün Yayıncılık

Kaplan, N. (2016). *Resimli Bir Kıssası Enbiya Örneği*. Ankara: Ayrıbasım

Keskin, M. (2006). *Taberi Tefsiri.* İstanbul: Hikmet neşriyat ltd. şti.

Konak, R. (2013). *İslamda tasvir yasağı sorunu ve minyatür sanatı*. (Ed. Serdar Yavuz). The Journal of Academic Social Science Studies. s. 968.

Konak, R. (2015). *Minyatür sanatı bağlamında minyatür ve nakış kelimelerinin anlamına ilişkin bilgiler*. Atatürk üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi(1): s.227-228

Kuban, D. (2009). *Batıya göçün sanatsal evreleri.* İstanbul: Türkiye iş bankası kültür yayınları

Kutup, S. (2003*). Fî Zılal-il Kur'an*. İstanbul: Dünya yayıncılık

Mahir, B. (2004). *Osmanlı Minyatür Sanatı*. İstanbul: Kabalcı yayınevi

Onurel R. (2014) . Osmanlı Kitap Resminde Süleyman Peygamber İkonografisi. İstanbul: Ege Yayınları

Öztürk, M. (2015). *Kur'an-ı Kerim Meali.* Ankara: Ankara Okulu Yayınları

Renda, G. (1997). "Minyatür" maddesi, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi,* C. II. İstanbul: Yem Yayın. s.1262-1271

Tansuğ, S.(1992) *Resim sanatının tarihi*. İstanbul: Remzi kitabevi

Yetkin, S.Kemal. (1954) *İslam ülkelerinde sanat*. Ankara: Güven basımevi

Yazır, E.H. (2012). *Kur'an-ı Kerim Meali*. İstanbul: Express Basımevi

URL-1: www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c30/c300074.pdf s.118

URL-2: www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c30/c300074.pdf s.118

URL-3: www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c30/c300074.pdf s.118

URL-4: www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c30/c300074.pdf s.119

URL-5:www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c30/c300074.pdf s.120

URL-6: www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c30/c300074 s.119.pdf

URL-7: www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c30/c300074 s.121.pdf

URL-8: www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c30/c300074.pdf s.56

URL-9 : religiondocbox.com/Islam/69947006-Depictions-of-prophet-solomon-in-christian-icons-and-ottoman-miniature-art.html adresinden 16.12.2019tarihinde alınmıştır.

URL-10: britishlibrary.typepad.co.uk/.a/6a00d8341c464853ef01901b81daf4970b-800wi adresinden 16.1212019 tarihinde alınmıştır

URL-11: islamansiklopedisi.org.tr/suleyman#2-edebiyat

URL-12: https://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c30/c300074.pdf

URL-14: https://www.flickr.com/photos/medmss/4101011556/in/photolist-7foKRN-7jWz9v-rBCK2k-6JHasu-NjfpjW-Nkt7BV-PvEgMw-NjfpME-8aW5Gj-myd7qn-6rvvd8-6RyBaW-7fjSWK-SiEZz7-RMAgdq-RMAggG-SnmVvr-euLB4G-SnmWNX-frAQCn-euHBqv-frAjQg-smgwsh-mZVw6i-RMAg9C-SnmWHX-SnmWwK-SnmWTM-SnmWre-SnmWd8-SnmVZx-4Z1QsQ-4YWAWe-hVzfVU-8MiJL7-xieFU8-7YnGzo-7YnGHu-hVzuvD-qtiQ39-eYpBww-2bweC3X-2a9pRiu-QMbAcw-eYdNk2-RgDHGU-QdvUis-eYpBzb-muyuwG-Rv4gZ8/

URL-15: https://www.flickr.com/photos/medmss/4100256979/in/album-72157622671162627/

URL-16: https://www.flickr.com/photos/medmss/4101014248/in/album-72157622671162627/

URL-17: https://www.flickr.com/photos/medmss/4100254943/in/album-72157622671162627/

URL-18: https://digitalcollections.nypl.org/items/5e66b3e8-e9d4-d471-e040-e00a180654d7

URL-19:1https://digitalcollections.nypl.org/collections/qisas-al-anbiy-2?format=html&id=qisas-al-anbiy-2&per_page=250&page=2#/?tab=about

URL-20: fineartamerica.com/featured/rizai-abbasi-16th-c-history-of-koran-everett.html

URL-21:
www.thedigitalwalters.org/Data/WaltersManuscripts/html/W631/description.html

URL-22:
http://www.thedigitalwalters.org/Data/WaltersManuscripts/html/W631/description.html

URL-23:
https://www.si.edu/search/collectionimages?edan_q=islamic%20art%20miniatures&

URL-24: asia.si.edu/object/S1986.233/

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyadı : Hicran BAYCAN YILMAZ

Doğum Yeri ve Yılı : 1989 yılında Van

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : 2003-2006 Van Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi

Lisans : 2007-2011 Yüzüncü Yıl Üniversitesi